

Na klar!

Na klar!

DUIJS VOOR DE BOVENBOUW

VAKBOEK

VMBO

AUTEURS

Anke Poschmann (eindredactie)
Paul van der Bie
Elisabeth Lehrner - te Lindert
Marit Molenaar

 Release 2020

www.naklar-malmberg.nl
Malmberg, 's-Hertogenbosch

GRAMMATICA

Werkwoorden

01 Onregelmatige werkwoorden: <i>haben, sein, werden</i>	4
02 Modale werkwoorden en <i>wissen</i>	7
03 Wederkerende werkwoorden	12
04 Werkwoorden met voorvoegsel	13
05 Sterke en zwakke werkwoorden	14
06 Onvoltooid tegenwoordige tijd	14
07 Voltooid deelwoord	18
08 Voltooid tegenwoordige tijd	19
09 Onvoltooid verleden tijd	20
10 Zou-vorm	21
11 Gebiedende wijs	24

Naamvallen

12 Zinsontleding	26
13 Wanneer welke naamval?	27
14 <i>Der</i> -groep en <i>ein</i> -groep	31
15 Persoonlijk voornaamwoord	34
16 Bezittelijk voornaamwoord	35
17 Voorzetsels	36
18 Vertaling van 'naar', 'bij' en 'voor'	39
19 Voorzetsels en lidwoorden	
die samensmelten	40
20 Bijvoeglijk naamwoord	40

Overige onderwerpen

21 Zelfstandig naamwoord	43
22 Vraagwoorden	44
23 Telwoorden	45
24 Kloktijden en <i>im, am, um, von ... bis</i>	47
25 Woordvolgorde	49
26 Trappen van vergelijking	50
27 <i>Du</i> of <i>Sie</i> ?	52

VAARDIGHEDEN

Leesvaardigheden

28	Leesstrategieën	53
29	Signaalwoorden	57
30	Examenidoom	60
31	Woordenboekgebruik D-N	63

Kijk- en luistervaardigheden

32	Kijk- en luisterstrategieën	64
----	-----------------------------	----

Schrijfvaardigheden

33	Persoonlijke brief / e-mail (informeel)	66
34	Zakelijke brief / e-mail (formeel)	68
35	Curriculum vitae (cv)	70
36	<i>Schreibtool</i>	72
37	<i>Redemittel schreiben</i>	73

Spreek- en gespreksvaardigheden

38	Spreekstrategieën	77
39	<i>Redemittel sprechen</i>	78
40	Uitspraak	80

OVERIG

41	<i>DACH-Länder</i>	82
42	Verslagformulieren – extensief kijken / luisteren	83
43	Verslagformulieren – extensief lezen	86
44	Persoonlijke woorden en zinnen	89

SPICKZETTEL

45	<i>Spickzettel Grammatik</i>	94
46	<i>Spickzettel Verben</i>	97
	Register	102

WERKWOORDEN

01 Onregelmatige werkwoorden: *haben, sein, werden*

De werkwoorden *haben, sein* en *werden* zijn onregelmatig. Dit betekent dat ze niet vervoegd worden volgens een vaste regel. Leer de onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.), de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) en de gebiedende wijs van deze werkwoorden uit je hoofd.

De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) en de zou-vorm hoef je niet uit je hoofd te leren, het is wel handig als je ze herkent in een tekst.

→ **haben**

- Ich **habe** Hunger.
Er **hat** gestern keine Zeit **gehabt**.

haben

Ik **heb** honger.
Hij **heeft** gisteren geen tijd **gehad**.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>	gebiedende wijs <i>Imperativ</i>
ich	habe	hatte	hätte	
du	hast	hattest	hättest	hab!
er / sie / es	hat	hatte	hätte	
wir	haben	hätten	hätten	
ihr	habt	hattet	hättet	habt!
sie	haben	hätten	hätten	
Sie	haben	hätten	hätten	haben Sie!

voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gehabt	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van haben + gehabt</i>
---	--------	---	--------------------------------

→ **sein**

- Ich **bin** wieder zu Hause.
Er **ist** im Kino **gewesen**.

zijn

- Ik **ben** weer thuis.
Hij **is** naar de bioscoop **geweest**.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>	gebiedende wijs <i>Imperativ</i>
ich	bin	war	wäre	
du	bist	warst	wärest	sei!
er / sie / es	ist	war	wäre	
wir	sind	waren	wären	
ihr	seid	wart	wärt	seid!
sie	sind	waren	wären	
Sie	sind	waren	wären	seien Sie!

voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gewesen	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van sein + gewesen</i>
---	---------	---	--------------------------------

→ **werden**

Voor het Duitse werkwoord *werden* gebruik je in het Nederlands het werkwoord zullen of worden.

- **werden + werkwoord**
Du **wirst** morgen **kommen**.

zullen
Jij **zult** morgen komen.

- **werden + ander(e) woord(en)**
Sie **wird** eine gute Fotografin.
Ihr **seid** reich **geworden**.

worden
Zij **wordt** een goede fotografe.
Jullie **zijn** rijk **geworden**.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>	gebiedende wijs <i>Imperativ</i>
ich	werde	war	würde	
du	wirst	warst	würdest	werde!
er / sie / es	wird	war	würde	
wir	werden	waren	würden	
ihr	werdet	wart	würdet	werdet!
sie	werden	wart	würden	
Sie	werden	waren	würden	werden Sie!

voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	geworden	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>form van sein + geworden</i>
---	----------	---	---------------------------------

02 Modale werkwoorden en *wissen*

Met modale werkwoorden kun je bijvoorbeeld uitdrukken dat iets mag, kan of moet. De Duitse modale werkwoorden zijn: *dürfen*, *können*, *mögen*, *müssen*, *sollen* en *wollen*. Het werkwoord *wissen* is geen modaal werkwoord, maar een werkwoord waarvan de vervoeging lijkt op die van de modale werkwoorden.

De vormen in de onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) en in de zou-vorm hoef je niet te leren. Leer wel de zou-vorm *möchten* op blz. 8.

→ dürfen

- Betekenis: toestemming hebben
Du **darfst** ins Konzert gehen.
Ich **habe** es nicht **gedurft**.

mögen

Je **mag** naar het concert gaan.
Ik **heb** het niet **gemogen**.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	darf	durfte	dürfte
du	darfst	durftest	dürftest
er / sie / es	darf	durfte	dürfte
wir	dürfen	durften	dürften
ihr	dürft	durftet	dürftet
sie / Sie	dürfen	durften	dürften
voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gedurft	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van</i> haben + gedurft

→ können

- Betekenis: in staat zijn tot, iets kunnen
Kannst du morgen zu mir kommen?
 Sie **kann** gut Spanisch.
 Wir **haben** das nicht **gekonnt**.

kunnen

- Kun** je morgen bij mij komen?
 Zij **kan** goed Spaans.
 We **hebben** dat niet **gekund**.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	kann	konnte	könnte
du	kannst	konntest	könntest
er / sie / es	kann	konnte	könnte
wir	können	konnten	könnten
ihr	könnt	konntet	könntet
sie / Sie	können	konnten	könnten
voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gekonnt	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van</i> haben + gekonnt

→ mögen

- Betekenis:
Magst du in den Zoo gehen?
- Betekenis:
 Ich **mag** Schokoladeneis.
- Betekenis:
 Er **mag** klassische Musik.
- Betekenis:
 Ihr **mögt** eure Nachbarn.

zin hebben

- Heb** je **zin** om naar de dierentuin te gaan?
- lusten**
 Ik **lust** chocoladeijs.
- houden van**
 Hij **houdt van** klassieke muziek.
- iemand mogen / aardig vinden**
 Jullie **mogen** jullie burens.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	mag	mochte	möchte
du	magst	mochtest	möchtest
er / sie / es	mag	mochte	möchte
wir	mögen	mochten	möchten
ihr	mögt	mochtet	möchtet
sie / Sie	mögen	mochten	möchten
voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gemocht	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van</i> haben + gemocht

→ **müssen**

- Betekenis: noodzaak
Sie **muss** zum Arzt.
- Betekenis: plicht
Jeder **muss** hier halten.

moeten

Zij **moet** naar de arts.
Iedereen **moet** hier stoppen.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	m <u>uss</u>	m <u>usste</u>	müsste
du	m <u>usst</u>	m <u>usstest</u>	müsstest
er / sie / es	m <u>uss</u>	m <u>usste</u>	müsste
wir	müssen	m <u>ussten</u>	müssten
ihr	müsst	m <u>usstet</u>	müsstet
sie / Sie	müssen	m <u>ussten</u>	müssten
voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gemusst	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van haben + gemusst</i>

→ **sollen**

- Betekenis: het is de wil van iemand anders
Du **sollst** sofort zur Lehrerin kommen.
- Betekenis: bewering
Berlin **soll** echt eine coole Stadt sein.
- Betekenis: bij twijfel
Soll ich ihm die Wahrheit sagen?
- Betekenis: vragend in de *ich*- en de *wir*-vorm
Sollen wir dir helfen?

moeten

- Je **moet** meteen naar de lerares komen.
- moeten**
Berlijn **moet** echt een coole stad zijn.
- zullen**
Zal ik hem de waarheid vertellen?
- zullen**
Zullen we jou helpen?

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	soll	sollte	sollte
du	sollst	solltest	solltet
er / sie / es	soll	sollte	sollte
wir	sollen	sollten	sollten
ihr	sollt	solltet	solltet
sie / Sie	sollen	sollten	sollten
voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gesollt	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van haben + gesollt</i>

→ **wollen**

- Betekenis: wenselijkheid, eigen wil
Ich **will** jetzt wirklich gehen.
Er **hat** das nicht **gewollt**.
- Betekenis: alleen in de *ich*- en de *wir*-vorm
Wollen wir etwas essen?

willen

Ik **wil** nu echt gaan.
Hij **heeft** dat niet **gewild**.

zullen

Zullen we iets eten?

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	will	wollte	wollte
du	willst	wolltest	wolltet
er / sie / es	will	wollte	wollte
wir	wollen	wollten	wollten
ihr	wollt	wolltet	wolltet
sie / Sie	wollen	wollten	wollten

voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gewollt	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van haben + gewollt</i>
---	---------	--	-------------------------------------

→ **wissen**

Ich **weiß**, wie du heißt.
Du **hast** alle Antworten **gewusst**.

weten

Ik **weet** hoe je heet.
Je **hebt** alle antwoorden **geweten**.

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	zou-vorm <i>Konjunktiv II</i>
ich	w eiß	w u sste	w ü sste
du	w eißt	w u sstest	w ü sstest
er / sie / es	w eiß	w u sste	w ü sste
wir	wissen	w u ssten	w ü ssten
ihr	wisst	w u sstet	w ü sstet
sie / Sie	wissen	w u ssten	w ü ssten

voltooid deelwoord <i>Partizip II</i>	gewusst	voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) <i>Perfekt</i>	<i>vorm van haben + gewusst</i>
---	---------	--	-------------------------------------

03 Wederkerende werkwoorden

De vormen van wederkerende werkwoorden hoef je niet uit je hoofd te leren, het is wel handig als je ze herkent in een tekst.

Bij wederkerende werkwoorden zoals *sich waschen*, *sich freuen* gebruik je een wederkerend voornaamwoord.

<i>sich waschen</i>			<i>zich wassen</i>
<i>ich</i>	<i>wasche</i>	<i>mich</i>	ik was me
<i>du</i>	<i>wäschst</i>	<i>dich</i>	jij wast je
<i>er / sie / es</i>	<i>wäscht</i>	<i>sich</i>	hij / zij / het wast zich
<i>wir</i>	<i>waschen</i>	<i>uns</i>	wij wassen ons
<i>ihr</i>	<i>wascht</i>	<i>euch</i>	jullie wassen je
<i>sie</i>	<i>waschen</i>	<i>sich</i>	zij wassen zich
<i>Sie</i>	<i>waschen</i>	<i>sich</i>	u wast zich

Het wederkerend voornaamwoord staat in de 3e of in de 4e naamval:

- 3e naamval: als er een lijdend voorwerp in de zin staat
- 4e naamval: als er **géén** lijdend voorwerp in de zin staat

Het verschil tussen de naamvallen is alleen zichtbaar bij *mir / mich* en *dir / dich*.

Wederkerend voornaamwoord in de 3e naamval				Wederkerend voornaamwoord in de 4e naamval			
Ich	wasche	mir	<u>die Haare.</u> → lijdend voorwerp	Ich	wasche	mich.	
			└──┬──┘				
			↑				
Du	wäschst	dir	die Haare.	Du	wäschst	dich.	
Er / sie / es	wäscht	sich	die Haare.	Er / sie / es	wäscht	sich.	
Wir	waschen	uns	die Haare.	Wir	waschen	uns.	
Ihr	wascht	euch	die Haare.	Ihr	wascht	euch.	
sie / Sie	waschen	sich	die Haare.	sie / Sie	waschen	sich.	

De wederkerende werkwoorden *sich legen*, *sich setzen* en *sich stellen* vertaal je in het Nederlands met een vorm van ‘gaan’.

Voorbeeld: *Ich setze mich.* Ik ga zitten.

04 Werkwoorden met voorvoegsel

Je kunt aan een werkwoord een *voorvoegsel* toevoegen. De betekenis van het werkwoord verandert daardoor.

- *fahren* = rijden **ab***fahren* = vertrekken

Veel werkwoorden die in het Nederlands scheidbaar zijn, zijn dat ook in het Duits. Wanneer de klemtoon op het voorvoegsel ligt, is het werkwoord scheidbaar:

- **ankommen**: de klemtoon ligt op *an*, daarom is het werkwoord **scheidbaar**
- **erzählen**: de klemtoon ligt op *zählen*, daarom is dit werkwoord **niet-scheidbaar**

De meeste werkwoorden met een voorzetsel als voorvoegsel zijn scheidbaar (*trennbar*). Werkwoorden met voorvoegsels als *be-*, *er-*, *emp-*, *ent-*, *ge-* en *ver-* zijn niet-scheidbaar (*nicht-trennbar*).

scheidbare werkwoorden		niet-scheidbare werkwoorden	
ab		fahren	
an		kommen	
auf		stehen	
aus		sehen	
los		gehen	
mit		machen	
zu		gucken	

	onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Präsens</i>	onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) <i>Präteritum</i>	voltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.) <i>Perfekt</i>
abfahren (vertrekken) ✂	Ich fahre ab .	Ich fuhr ab .	Ich bin abgefahren .
besuchen (bezoeken) ✂	Ich besuche dich.	Ich besuchte dich.	Ich habe dich besucht .

05 Sterke en zwakke werkwoorden

Er zijn sterke werkwoorden en zwakke werkwoorden.

Bij zwakke werkwoorden blijft de klinker in de verschillende stamtijden gelijk. Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden eindigt op *-t* of *-et*.

- wohnen ich **w**ohne – ich **w**ohnte – ich habe **g**ewoh**n**t
- warten ich **w**arte – ich **w**artete – ich habe **g**ewart**e**t

Bij sterke werkwoorden verandert de klinker in de verleden tijd en vaak ook in het voltooid deelwoord. Het voltooid deelwoord van sterke werkwoorden eindigt op *-en*.

In de tegenwoordige tijd verandert meestal bij *du* en *er / sie / es* de klinker:

a wordt *ä*; *e* wordt *i* of *ie*.

- helfen ich **h**el**e** – ich **h**al**f** – ich habe **g**eh**o**lf**e**n er **h**il**f**t
- sprechen ich **s**pre**e** – ich **s**pr**a**ch – ich habe **g**espr**o**ch**e**n er spr**i**ch**t**
- lassen ich **l**as**s**e – ich **l**ie**ß** – ich habe **g**el**a**ss**e**n er **l**ä**s**s**t**
- laufen ich **l**au**f**e – ich **l**ie**f** – ich bin **g**el**a**u**f**e**n** er **l**ä**u**f**t**

Een lijst van sterke en onregelmatige werkwoorden vind je bij **46 Spickzettel Verben**, blz. 97. De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) hoef je niet uit je hoofd te leren, het is wel handig als je ze herkent in een tekst.

06 Onvoltooid tegenwoordige tijd

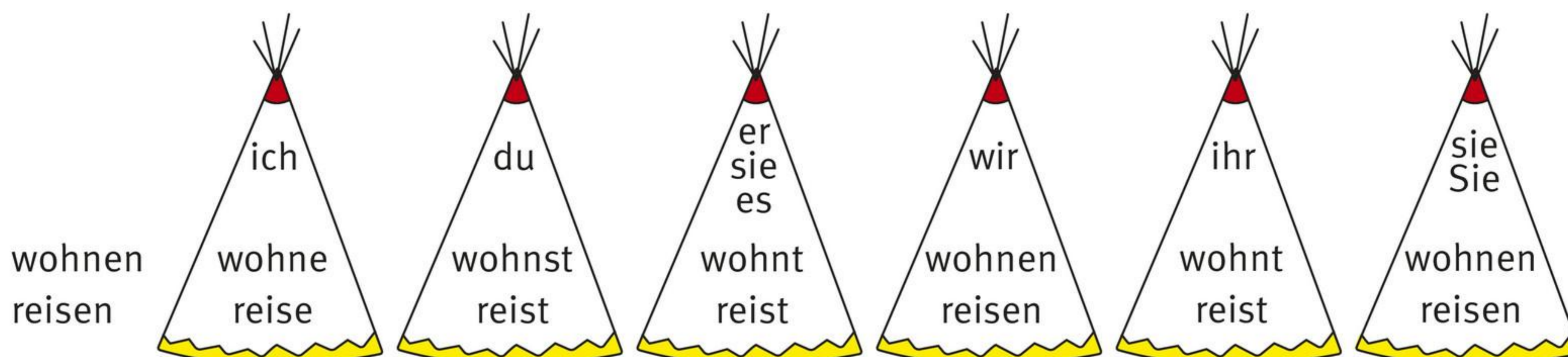
A Zwakke werkwoorden

Je vervoegt zwakke werkwoorden in de tegenwoordige tijd als volgt:

- basisregel (esttenten-regel): stam + de uitgangen *-e, -st, -t, -en, -t, -en*
- stam op *-d* of *-t*: extra **-e** bij *du, er / sie / es* en *ihr*
- stam op s-klink: geen *-st* maar **-t** bij *du*

Let op:

- De stam van werkwoorden zoals *dauern* (duren) is *dauer*.
- Werkwoorden zoals *atmen* (ademen), *rechnen* (rekenen) en *regnen* (regenen) vervoeg je zoals de werkwoorden met stam op *-d* of *-t*.

	basisregel	stam op -d of -t	stam op s-klank (-s, -ß, -ss, -x of -z)
	spielen (<i>spelen</i>)	arbeiten (<i>werken</i>)	reisen (<i>reizen</i>)
uitgang	-e, -st, -t, -en, -t, -en	-e, - est , - et , -en, - et , -en	-e, - t , -t, -en, -t, -en
ich	spiele	arbeite	reise
du	spiel st	arbeit est	reist t
er / sie / es	spielt	arbeit et	reist
wir	spielen	arbeiten	reisen
ihr	spielt	arbeit et	reist
sie / Sie	spielen	arbeiten	reisen

Stappenplan

Stap 1 → Neem het hele werkwoord.

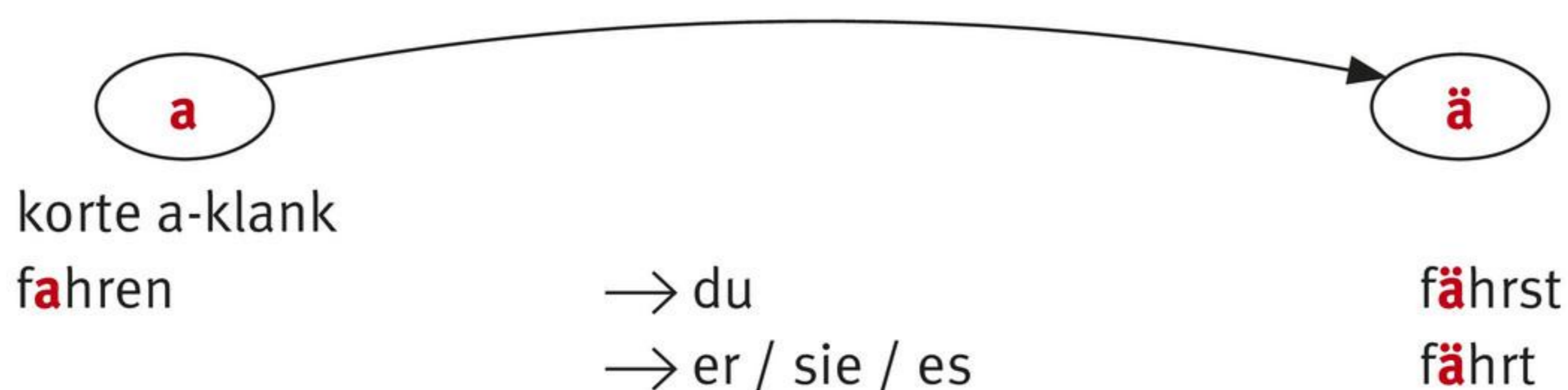
Stap 2 → Haal **-en** weg. → de **stam**

Stap 3 → Plak de passende uitgang achter de stam:

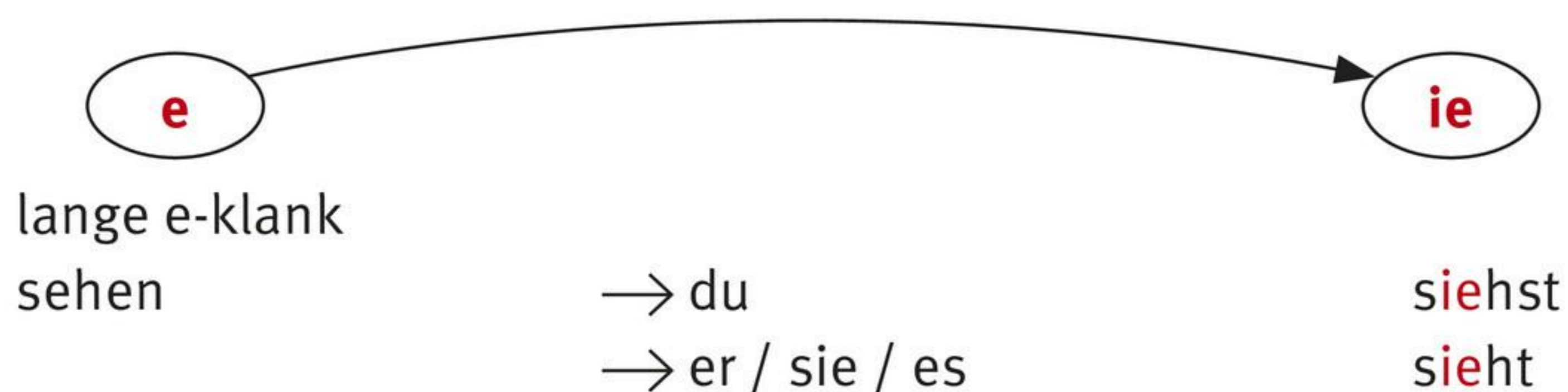
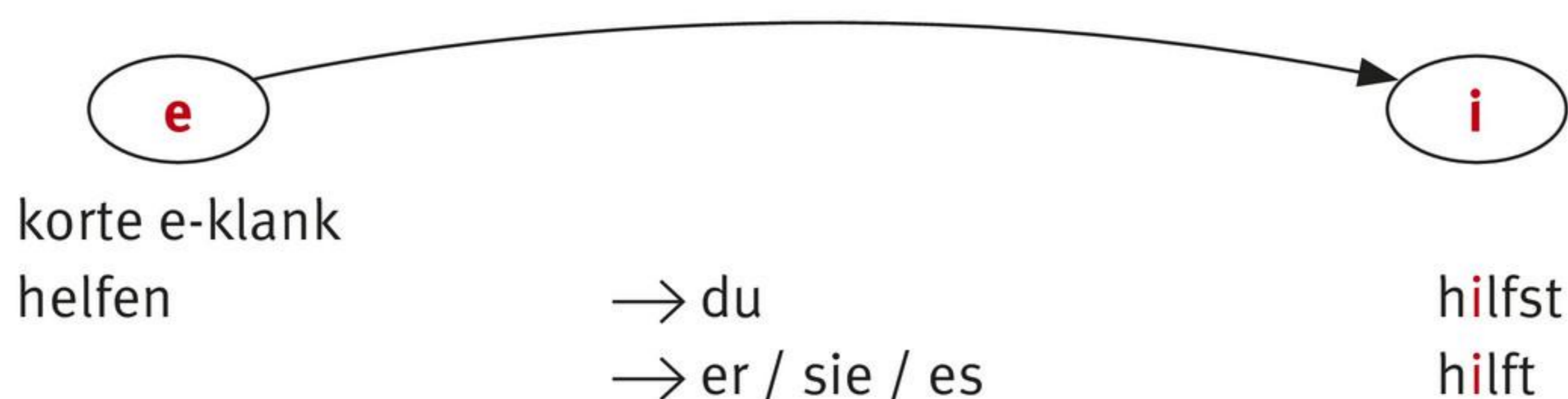
- basisregel: uitgangen -e, -st, -t, -en, -t, -en
- stam op -d of -t: uitgangen -e, -**est**, -**et**, -en, -t, -en
- stam op s-klank: uitgangen -e, -**t**, -t, -en, -t, -en

B Sterke werkwoorden

Bij sterke werkwoorden kan in de tegenwoordige tijd de klinker in de stam veranderen. De klinker verandert alleen bij de *du*-vorm en de *er / sie / es*-vorm. Bij sterke werkwoorden met een *a* in de stam, verandert de *a* in een *ä*.

Bij veel sterke werkwoorden met een *e* in de stam, verandert die *e* in een *i* of in een *ie*.

	zwak	sterk: a → ä				
	lachen (lachen)	fahren (rijden/ varen)	fallen (vallen)	laufen (hard- lopen)	schlafen (slapen)	waschen (wassen)
ich	lache	fahre	falle	laufe	schlafe	wasche
du	lachst	fährst	fällst	läufst	schlängst	wäschst
er / sie / es	lacht	fährt	fällt	läuft	schläft	wäscht
wir	lachen	fahren	fallen	laufen	schlafen	waschen
ihr	lacht	fahrt	fallt	läuft	schläft	wascht
sie / Sie	lachen	fahren	fallen	laufen	schlafen	waschen

Andere werkwoorden met *a* → *ä* zijn bijvoorbeeld:

- halten* houden, stoppen
- lassen* laten
- raten* raden
- schlagen* slaan
- tragen* dragen

Sterk: *e* → *i* / *ie*Meestal: korte *e* → *i*; lange *e* → *ie*

	essen (eten)	geben (geven)	lesen (lezen)	nehmen (nemen)	sehen (zien)
ich	esse	gebe	lese	nehme	sehe
du	isst	gibst	liest	nimmst	siehst
er / sie / es	isst	gibt	liest	nimmt	sieht
wir	essen	geben	lesen	nehmen	sehen
ihr	esst	gebt	lest	nehmt	seht
sie / Sie	essen	geben	lesen	nehmen	sehen

Andere werkwoorden met *i* → *i* / *ie* zijn bijvoorbeeld:

<i>helfen</i>	helfen
<i>sprechen</i>	spreken
<i>stehlen</i>	stelen
<i>treffen</i>	ontmoeten
<i>vergessen</i>	vergeten
<i>werfen</i>	gooien

Stappenplan**Stap 1** → Neem het hele werkwoord.**Stap 2** → Haal **-en** weg. → de stam**Stap 3** → Verander de stamklinker bij de *du-* en de *er / sie / es-*vorm:
a → *ä*, korte *e* → *i*, lange *e* → *ie***Stap 4** → Plak de passende uitgang achter de stam: *-e*, *-st*, *-t*, *-en*, *-t*, *-en*.De werkwoorden *gehen* en *stehen* zijn uitzonderingen op deze regel.De stamklinker *e* verandert in de tegenwoordige tijd niet.

	gehen (<i>gaan</i>)	stehen (<i>staan</i>)
ich	gehe	stehe
du	geh st	steh st
er / sie / es	geht	steht
wir	gehen	stehen
ihr	geht	steht
sie / Sie	gehen	stehen

Een lijst van sterke en onregelmatige werkwoorden vind je bij **46 Spickzettel Verben**, blz. 97.

07 Voltooid deelwoord

A Zwakke werkwoorden

Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden maak je als volgt:

• basisregel:	wohnen	ge + stam + t	gewohnt
• stam op <i>-d</i> of <i>-t</i> :	arbeiten	ge + stam + et	gearbeitet
• werkwoorden op <i>-ieren</i> :	studieren	stam + t	studiert
• niet-scheidbare werkwoorden:	bestellen	stam + t	bestellt
• niet-scheidbare werkwoorden met stam op <i>-d</i> of <i>-t</i> :	beantworten	stam + et	beantwortet

Let op:

- Het voltooid deelwoord van werkwoorden zoals *dauern* (duren) und *wandern* (wandelen) maak je volgens de basisregel: **gedauert**, **gewandert**
- Het voltooid deelwoord van de volgende werkwoorden maak je zoals bij werkwoorden met stam op *-d* of *-t*:

atmen	<i>ademen</i>	geatmet
öffnen	openen	geöffnet
rechnen	rekenen	gerechnet
regnen	regenen	geregnet

B Sterke werkwoorden

Het voltooid deelwoord van sterke werkwoorden maak je als volgt:

- basisregel: laufen **ge** + stam + **en** **gelaufen**

Voorbeelden:

fahren	<i>rijden / varen</i>	gefahren
schlafen	<i>slapen</i>	geschlafen
waschen	wassen	gewaschen
geben	<i>geven</i>	gegeben
lesen	<i>lezen</i>	gelesen
sehen	<i>zien</i>	gesehen

Veel sterke werkwoorden wijken af van deze basisregel:

beginnen	<i>beginnen</i>	begonnen
essen	<i>eten</i>	gegessen
gehen	<i>gaan</i>	gegangen
nehmen	<i>nemen</i>	genommen
stehen	<i>staan</i>	gestanden
treffen	<i>ontmoeten</i>	getroffen
verlieren	<i>verliezen</i>	verloren

Een lijst van sterke en onregelmatige werkwoorden vind je bij **46 Spickzettel Verben**, blz. 97. Je hoeft niet alle sterke en onregelmatige werkwoorden te leren. Leer en herhaal wel de werkwoorden van de *Grammatik* die in je leerwerkboek behandeld zijn.

o8 Voltooid tegenwoordige tijd

In het Nederlands en in het Duits gebruik je voor de voltooid tijd de hulpwerkwoorden ‘hebben’ en ‘zijn’. Het gebruik in het Duits komt meestal overeen met het Nederlands.

- We **hebben** samen gekookt. Wir **haben** zusammen gekocht.
- De vliegtuigen **zijn** gestart. Die Flugzeuge **sind** gestartet.

Soms is het gebruik in het Duits precies tegenovergesteld aan het Nederlands.

→ Duits: *haben* – Nederlands: *zijn*

abnehmen	afvallen	Sie hat viel abgenommen.	Zij is veel afgevallen.
anfangen	beginnen	Er hat heute angefangen.	Hij is vandaag begonnen.
aufhören	stoppen	Er hat damit aufgehört.	Hij is ermee gestopt.
beginnen	beginnen	Ich habe gestern begonnen.	Ik ben gisteren begonnen.
gefallen	bevallen	Das hat mir gut gefallen.	Dat is me goed bevallen.
heiraten	trouwen	Meine Schwester hat geheiratet.	Mijn zus is getrouwd.
vergessen	vergeten	Ich habe meinen Schlüssel vergessen.	Ik ben mijn sleutel vergeten.
verlieren	verliezen	Ich habe meinen Schlüssel verloren.	Ik ben mijn sleutel verloren.
zunehmen	aankomen	Jule hat vier Kilo zugenommen.	Jule is vier kilo aangekomen.

→ Duits: *sein* – Nederlands: *hebben*

Bij werkwoorden die een beweging beschrijven.

laufen	lopen	Ich bin durch die Stadt gelaufen.	Ik heb door de stad gelopen.
reisen	reizen	Ich bin viel gereist.	Ik heb veel gereisd.
springen	springen	Ich bin zwei Meter gesprungen.	Ik heb twee meter gesprongen.

09 Onvoltooid verleden tijd

A Zwakke werkwoorden

Je vervoegt zwakke werkwoorden in de verleden tijd als volgt:

- basisregel: stam + de uitgangen *-te, -test, -te, -ten, -tet, -ten*
- stam op *-d* of *-t*: extra *-e* tussen de stam en de uitgang

	basisregel	stam op <i>-d</i> of <i>-t</i>
	reisen	arbeiten
ich	reiste	arbeitete
du	reistest	arbeitetest
er / sie / es	reiste	arbeitete
wir	reisten	arbeiteten
ihr	reistet	arbeitetet
sie / Sie	reisten	arbeiteten

Stappenplan

Stap 1 → Neem het hele werkwoord.

Stap 2 → Haal *-en* weg. → de stam

Stap 3 → Plak de passende uitgang achter de stam:

- basisregel: uitgangen: *-te, -test, -te, -ten, -tet, -ten*
- stam op *-d* of *-t*: uitgangen: *-ete, -etest, -ete, -eten, -etet, -eten*

B Sterke werkwoorden

Voor het vervoegen van sterke werkwoorden in de verleden tijd gebruik je de stam van de verleden tijd.

Je vervoegt sterke werkwoorden in de verleden tijd als volgt:

- basisregel: stam van het werkwoord in de verleden tijd + de uitgangen *-, -st, -, -en, -t, -en*
- stam op *-d* of *-t*: extra *-e* tussen de stam en de uitgang bij *du* en *ihr*

	basisregel	stam op <i>-d</i> of <i>-t</i>
	kommen (kam-)	stehen (stand-)
ich	kam	stand
du	kam st	stand est
er / sie / es	kam	stand
wir	kam en	stand en
ihr	kam t	stand et
sie / Sie	kam en	stand en

Stappenplan

Stap 1 → Neem het hele werkwoord **in de verleden tijd**.

Stap 2 → Haal **-en** weg. → de stam van het werkwoord in de verleden tijd

Stap 3 → Plak de passende uitgang achter de stam:

- basisregel: uitgangen: **-**, **-st**, **-**, **-en**, **-t**, **-en**
- stam op *-d* of *-t*: uitgangen: **-**, **-est**, **-**, **-en**, **-et**, **-en**

Een lijst van sterke en onregelmatige werkwoorden vind je bij **46 Spickzettel Verben**, blz. 97. Daar vind je ook de stam van de verleden tijd.

10 Zou-vorm

Wanneer je een zou-vorm gebruikt, verandert de betekenis van de zin.

De zou-vormen gebruik je vooral om:

- een wens uit te drukken:
Ich **möchte** gern Sänger **werden**. Ik **zou graag** zanger **willen zijn**.
- beleefd iets te vragen:
Könntest du bitte das Fenster schließen? **Zou** je het raam **kunnen** sluiten?
- een mogelijkheid aan te geven:
Es **wäre** schön, wenn du Zeit **hättest**. Het **zou** fijn **zijn**, als je tijd **zou hebben**.
- een situatie te beschrijven die nu niet werkelijk is:
Wenn ich reich **wäre**, **würde** ich eine Villa **kaufen**. Als ik rijk **zou zijn**, **zou** ik een villa **kopen**.

De werkwoorden *haben*, *sein* en *werden* hebben een eigen zou-vorm. Je maakt de zou-vorm door de verleden tijd van het werkwoord te nemen en een Umlaut op de klinker te zetten.

I De zou-vorm van *haben* en *sein*

Bij de werkwoorden *haben* en *sein* gebruik je altijd de ‘eigen’ zou-vorm van het werkwoord.

	haben zou-vorm		haben Konjunktiv II
ik	zou hebben	ich	hätte
jij	zou hebben	du	hättest
hij / zij / het	zou hebben	er / sie / es	hätte
wij	zouden hebben	wir	hätten
jullie	zouden hebben	ihr	hättet
zij	zouden hebben	sie	hätten
u	zou hebben	Sie	hätten

	zijn zou-vorm		sein Konjunktiv II
ik	zou zijn	ich	wäre
jij	zou zijn	du	wärst
hij / zij / het	zou zijn	er / sie / es	wäre
wij	zouden zijn	wir	wären
jullie	zouden zijn	ihr	wärt
zij	zouden zijn	sie	wären
u	zou zijn	Sie	wären

Voorbeelden:

- *Ich hätte gern ein Schwimmbad.*
- *Wir wären am liebsten auf einer Insel.*

Ik **zou** graag een zwembad **hebben**.
Wij **zouden** het liefst op een eiland **zijn**.

II De zou-vorm met *werden*

Net als in het Nederlands gebruik je in het Duits de zou-vorm van *zullen* (= *werden*) meestal samen met het hele werkwoord.

	zullen zou-vorm		werden Konjunktiv II
ik	zou	ich	würde
jij	zou	du	würdest
hij / zij / het	zou	er / sie / es	würde
wij	zouden	wir	würden
jullie	zouden	ihr	würdet
zij	zouden	sie	würden
u	zou	Sie	würden

} + Infinitiv
(= het hele werkwoord)

Voorbeelden:

- *Du **würdest** gern in Berlin wohnen.* Jij **zou** graag in Berlijn wonen.
- *Er **würde** am liebsten einen Ausflug machen.* Hij **zou** het liefst een uitstapje maken.
- *Ihr **würdet** gern ins Kino gehen.* Jullie **zouden** graag naar de film gaan.

III De zou-vorm van de modale werkwoorden en *wissen*

Bij de modale werkwoorden *dürfen*, *können*, *mögen*, *müssen*, *sollen* en *wollen* en bij het werkwoord *wissen* gebruik je altijd de eigen zou-vorm van het werkwoord. Je neemt de verleden tijd van het werkwoord en zet een umlaut op de klinker.

Let op:

- Er komt geen Umlaut op de klinker bij *sollen* en *wissen*.
- *Möchte* is de zou-vorm van *mögen*. Hiermee druk je beleefdheid uit.

	mogen	können	graag willen	moeten	willen	moeten	weten
	dürfen	können	mögen	müssen	wollen	sollen	wissen
	Konjunktiv II						
ich	dürfte	könnte	möchte	müsste	wollte	sollte	wüsste
du	dürftest	könntest	möchtest	müsstest	wolltest	solltest	wüsstest
er / sie / es	dürfte	könnte	möchte	müsste	wollte	sollte	wüsste
wir	dürften	könnten	möchten	müssten	wollten	sollten	wüssten
ihr	dürftet	könntet	möchtet	müsstet	wolltet	solltet	wüsstet
sie / Sie	dürften	könnten	möchten	müssten	wollten	sollten	wüssten

Je vindt de zou-vorm terug bij **01 Onregelmatige werkwoorden: *haben*, *sein*, *werden***, blz. 4 en **02 Modale werkwoorden en *wissen***, blz. 7.

11 Gebiedende wijs

Met de gebiedende wijs (= *Imperativ*) druk je uit dat iemand iets moet doen.

De gebiedende wijs van een werkwoord kan in drie vormen voorkomen.

Welke vorm je gebruikt, hangt af van de persoon tegen wie je spreekt.

1 Je spreekt tegen één persoon → de *du*-vorm

Je neemt de jij-vorm van de onvoltooid tegenwoordige tijd van het werkwoord.

Je laat de uitgang *-st* of *-t* weg.

kaufen	– du kaufst	→ Kauf doch etwas!
kopen	– jij koopt	→ Koop toch wat!
warten	– du wartest	→ Warte, Hannah!
wachten	– jij wacht	→ Wacht, Hannah!
lesen	– du liest	→ Lies!
lezen	– jij leest	→ Lees!

2 Je spreekt tegen twee of meer personen → de *ihr*-vorm

Je neemt de jullie-vorm van de onvoltooid tegenwoordige tijd van het werkwoord.

kaufen	– ihr kauft	→ Kauft doch etwas!
kopen	– jullie kopen	→ Koop toch wat!
warten	– ihr wartet	→ Wartet, Pia und Rolf!
wachten	– jullie wachten	→ Wacht, Pia en Rolf!

3 Je spreekt tegen iemand in de beleefdheidsvorm → de *Sie*-vorm

Je neemt de u-vorm van de onvoltooid tegenwoordige tijd van het werkwoord.

Je zet daar *Sie* achter.

kaufen	– Sie → kaufen	→ Kaufen Sie doch etwas, Frau Hartwig!
kopen	– u koopt	→ Koopt u toch iets, mevrouw Hartwig!
warten	– Sie → warten	→ Warten Sie!
wachten	– u wacht	→ Wacht u hier even!

In de tabel is deze informatie samengevat:

	gebiedende wijs enkelvoud je spreekt tegen één persoon	de vorm van het werkwoord is als bij <i>du</i> , maar dan zonder <i>-(s)t</i>	Du gehst weiter. Geh weiter!
	gebiedende wijs meervoud je spreekt tegen meerdere personen	de vorm van het werkwoord is als bij <i>ihr</i>	Ihr geht weiter. Geht weiter!
	gebiedende wijs beleefdheidsvorm je spreekt tegen een persoon/ personen die je met <i>u</i> aanspreekt	de vorm van het werkwoord is als bij <i>Sie</i> ; <i>Sie</i> komt achter het werkwoord	Sie gehen weiter. Gehen Sie weiter!

Gebiedende wijs en scheidbare werkwoorden

Bij scheidbare werkwoorden komen de twee delen van het werkwoord ook in de gebiedende wijs los van elkaar te staan.

Voorbeeld: aufstehen → Peter, **steh** doch **auf**!

	stam op <i>-d</i> of <i>-t</i> → + <i>-e</i>	stam met <i>e</i> → <i>e/i</i> - Wechsel	stam met <i>a</i> → geen <i>a/ä</i> - Wechsel	scheidbare werkwoorden	
	kommen	antworten	geben	tragen	aufstehen
<i>du-vorm</i>	Komm!	Antwort e !	G ib !	Trag!	Steh auf!
<i>ihr-vorm</i>	Kommt!	Antwort et !	G ebt !	Tragt!	Steht auf!
<i>Sie-vorm</i>	Kommen Sie!	Antworten Sie!	Geben Sie!	Tragen Sie!	Stehen Sie auf!

	onregelmatig	onregelmatig
	haben	sein
<i>du-vorm</i>	Hab!	Sei!
<i>ihr-vorm</i>	Habt!	Seid!
<i>Sie-vorm</i>	Haben Sie!	Seien Sie!

NAAMVALLEN

12 Zinsontleding

In een zin staan verschillende zinsdelen. Sommige zinsdelen staan in een bepaalde naamval. Een naamval is een middel om de grammaticale functie van een woord of zinsdeel in de zin aan te geven:

- het **onderwerp** van de zin staat in de **1e naamval**
- het **meewerkend voorwerp** staat in de **3e naamval**
- het **lijdend voorwerp** staat in de **4e naamval**

De 3e naamval hoef je in het Duits niet te leren. Het is wel handig als je hem herkent in een tekst.

Je kunt de naamval van een zinsdeel bepalen door de zin te ontleden. Dat kan op twee manieren.

I Ontleden door vragen te stellen

Je kunt de naamval bepalen door vragen te stellen over een zin:

Vraag	bepaalt het ...	Voorbeeld: Ich backe dem Vater eine Torte.
WIE / WAT + gezegde	onderwerp (1e naamval)	WIE bakt? → Ich
WAT + gezegde + onderwerp	lijdend voorwerp (4e naamval)	WAT bak ik? → eine Torte
AAN / VOOR wie + gezegde + onderwerp + lijdend voorwerp	meewerkend voorwerp (3e naamval)	VOOR wie bak ik een taart? → dem Vater

II Ontleden met de HIJ / HEM-regel

Je kunt de naamval ook bepalen door zinsdelen te vervangen.

Het zinsdeel dat je kunt vervangen door HIJ is het onderwerp (1e naamval).

Het zinsdeel dat je kunt vervangen door HEM geeft het lijdend voorwerp (4e naamval) aan.

HIJ staat hier ook voor: ik, jij, zij, wij, jullie, zij, u.

HEM staat ook voor: mij, jou, haar, ons, jullie, hen, u.

Het zinsdeel dat je kunt vervangen door AAN / VOOR HEM geeft het meewerkend voorwerp (3e naamval) aan.

Voorbeeld:

Ich	backe	dem Vater	eine Torte (v).
HIJ	bakt	VOOR HEM	HEM.
onderwerp	gezegde	meewerkend voorwerp	lijdend voorwerp
1e naamval		3e naamval	4e naamval

Stappenplan

Stap	Zoek	Vragen stellen	HIJ/HEM-regel Kun je dat zinsdeel ...	Het zinsdeel staat in de
1	het gezegde			
2	het onderwerp	WIE / WAT + gezegde?	vervangen door HIJ?	1e naamval.
3	het lijdend voorwerp	WAT + gezegde + onderwerp?	vervangen door HEM?	4e naamval.
4	het meewerkend voorwerp	AAN / VOOR wie + gezegde + onderwerp + lijdend voorwerp	vervangen door AAN / VOOR HEM?	3e naamval

13 Wanneer welke naamval?

In een zin heb je verschillende zinsdelen. De zinsdelen staan meestal in verschillende naamvallen. Om de naamval te bepalen, moet je op de hele zin letten. Bepalend voor de naamval is:

- een **voorzetsel**, óf
- een **werkwoord**, óf
- de **functie van het zinsdeel** in de zin

A Eerste naamval

- Er zijn geen voorzetsels die voor de 1e naamval zorgen.
- De werkwoorden *sein*, *werden* en *bleiben* zorgen voor de 1e naamval.
- Het onderwerp staat in de 1e naamval. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM-proef door HIJ kunt vervangen.

na de voorzetsels	na de werkwoorden	zinsdeel
	sein (zijn) werden (worden, zullen) bleiben (blijven)	onderwerp (HIJ)

De uitgangen in de 1e naamval zijn:

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig ∅	meervoud ∞
der-groep	der Lehrer	die Suppe	das Brot	die Kinder
ein-groep	ein Lehrer	eine Suppe	ein Brot	keine Kinder

B Derde naamval

- De voorzetsels *aus, bei, mit, nach, seit, von, zu* zorgen voor de 3e naamval.
- Bij de keuzevoorzetsels *an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen* heb je in bepaalde gevallen de 3e naamval.

Zie hiervoor **17 Voorzetsels**, blz. 36.

- De werkwoorden *danken, gefallen, gehören, glauben, gratulieren, helfen* zorgen voor de 3e naamval.
- Het meewerkend voorwerp staat in de 3e naamval. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM-proef door AAN HEM of VOOR HEM kunt vervangen.

na de voorzetsels		na de werkwoorden		zinsdeel
<i>aus</i>	uit	<i>danken</i>	(be)danken	meewerkend voorwerp (AAN / VOOR HEM)
<i>bei</i>	bij	<i>gefallen</i>	bevallen	
<i>mit</i>	met	<i>gehören</i>	van iemand zijn, (be)horen	
<i>nach</i>	naar, na	<i>glauben</i>	geloven	
<i>seit</i>	sinds	<i>gratulieren</i>	feliciteren	
<i>von</i>	van, door	<i>helfen</i>	helpen	
<i>zu</i>	naar			

De uitgangen in de 3e naamval zijn:

	mannelijk 	vrouwelijk 	onzijdig 	meervoud
der-groep	dem Lehrer	der Suppe	dem Brot	den Kindern
ein-groep	einem Lehrer	einer Suppe	einem Brot	keinen Kindern

In de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *-n*.

C Vierde naamval

- De voorzetsels *durch, für, gegen, ohne, um* zorgen voor de 4e naamval.
- Bij de keuzevoorzetsels *an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen* heb je in bepaalde gevallen de 4e naamval.

Zie hiervoor **17 Voorzetsels**, blz. 36.

- De werkwoorden *fragen, bitten, es gibt, kosten, interessieren* zorgen voor de 4e naamval.
- Het lijdend voorwerp staat in de 4e naamval. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM-proef door HEM kunt vervangen.

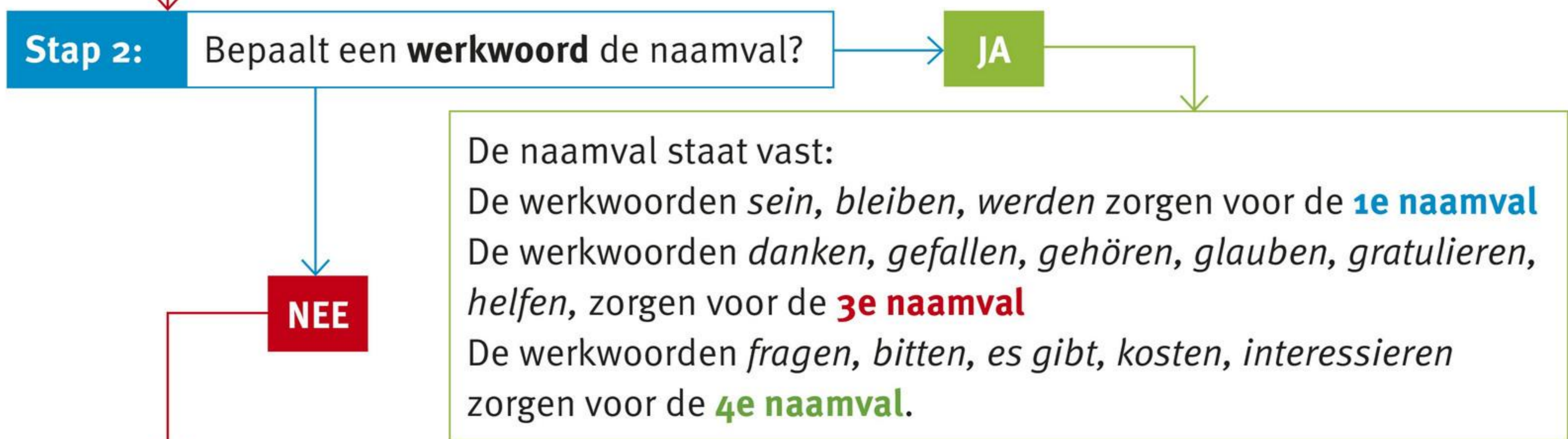
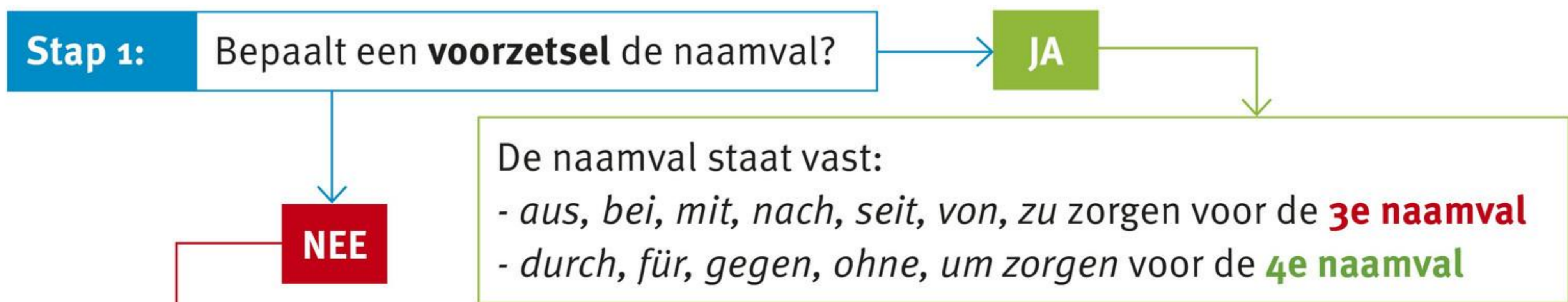
na de voorzetsels	na de werkwoorden	zinsdeel
<i>durch</i> door	<i>fragen</i> vragen	lijdend voorwerp (HEM)
<i>für</i> voor	<i>bitten</i> om iets verzoeken / vragen	
<i>gegen</i> tegen	<i>es gibt</i> er is / er zijn	
<i>ohne</i> zonder	<i>kosten</i> kosten	
<i>um</i> om	<i>interessieren</i> interesseren	

De uitgangen in de 4e naamval zijn:

	mannelijk 	vrouwelijk 	onzijdig 	meervoud
der-groep	den Lehrer	die Suppe	das Brot	die Kinder
ein-groep	einen Lehrer	eine Suppe	ein Brot	keine Kinder

Stappenplan voor het bepalen van de naamval

- Stap 1** Kijk eerst of er een **voorzetsel** in het zinsdeel staat.
- Stap 2** Als er geen voorzetsel is, zoek dan naar een **werkwoord** dat de naamval bepaalt.
- Stap 3** Als dit er ook niet is, moet je de zin **ontleden** of de HIJ/HEM-proef gebruiken om de naamval vast te stellen.

Stap 3: De naamval wordt bepaald door de **functie van het zinsdeel** in de zin. Je moet de zin ontleden of de HIJ/HEM-proef gebruiken.

Het zinsdeel is onderwerp . / Je kunt het zinsdeel vervangen door HIJ .	⇒ Het zinsdeel staat in de 1e naamval .
Het zinsdeel is meewerkend voorwerp . / Je kunt het zinsdeel vervangen door AAN / VOOR HEM .	⇒ Het zinsdeel staat in de 3e naamval .
Het zinsdeel is lijdend voorwerp . / Je kunt het zinsdeel vervangen door HEM .	⇒ Het zinsdeel staat in de 4e naamval .

In één zin kunnen alle stappen voorkomen.

Voorbeeld: *Der Junge hilft seiner Mutter bei der Arbeit.*

Er bestaat ook een 2e naamval, maar die hoef je nu niet te leren. De 2e naamval drukt bezit uit.

Voorbeeld:

- *Das Haus **meines** Bruders wird verkauft.* Het huis van **mijn broer** wordt verkocht.

14 Der-groep en ein-groep

Het bepaald en het onbepaald lidwoord

Een zelfstandig naamwoord is een woord waar je 'de', 'het' of 'een' voor kunt zetten. De **bepaalde lidwoorden** 'de' en 'het' zijn in het Duits: *der, die, das* en de meervoudsvorm *die*.

Het **onbepaald lidwoord** 'een' is in het Duits: *ein-*.

Het lidwoord komt overeen met het geslacht van het zelfstandig naamwoord.

Zie **21 Zelfstandig naamwoord**, blz. 43 en 44.

A Der-groep

Bij de *der*-groep horen:

- de bepaalde lidwoorden: *der, die, das*
- de woorden *dies-* (deze), *jed-* (ieder), *jen-* (die), *manch-* (sommige), *solch-* (zulke), *welch-* (welke), *all-* (alle)

Achter de woorden *dies-*, *jen-* enzovoort staat een streepje (-). Dit geeft aan dat er achter deze woorden een uitgang komt die bepaald wordt door de naamval.

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig ∅	meervoud ∞
1e	der Lehrer dies er Lehrer	die Suppe dies e Suppe	das Brot dies es Brot	die Kinder dies e Kinder
3e	dem Lehrer dies em Lehrer	der Suppe dies er Suppe	dem Brot dies em Brot	den Kindern dies en Kindern
4e	den Lehrer dies en Lehrer	die Suppe dies e Suppe	das Brot dies es Brot	die Kinder dies e Kinder

B Ein-groep

Bij de *ein*-groep horen:

- het onbepaald lidwoord *ein-*
- het woord *kein-*
- de bezittelijke voornaamwoorden: *mein-* (mijn), *dein-* (jouw), *sein-* (zijn), *ihr-* (haar), *unser-* (ons/onze), *euer-* (jullie), *ihr-* (hun), *Ihr-* (uw)

Achter de woorden staat een streepje (-). Dit geeft aan dat er achter deze woorden een uitgang komt die bepaald wordt door de naamval.

De 1e naamval mannelijk en de 1e en 4e naamval onzijdig krijgen **geen** uitgang.

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig ∅	meervoud ∞
1e	ein Lehrer mein Lehrer	eine Suppe meine Suppe	ein Brot mein Brot	keine Kinder meine Kinder
3e	ein em Lehrer mein em Lehrer	einer Suppe meiner Suppe	ein em Brot mein em Brot	kein en Kindern mein en Kindern
4e	ein en Lehrer mein en Lehrer	eine Suppe meine Suppe	ein Brot mein Brot	keine Kinder meine Kinder

Voorbeelden:

<p>Mein... Nachbar (m) heißt Michael.</p> <p>Stap 1: Het woord <i>mein...</i> hoort bij de ein-groep. ▼ Je kijkt in schema B.</p> <p>Stap 2: Het zelfstandig naamwoord <i>Nachbar</i> is mannelijk. ▼ Je kijkt in de kolom mannelijk.</p> <p>Stap 3: De naamval wordt bepaald door: ☐ een voorzetsel ☐ een werkwoord ☒ de functie in de zin.</p> <p>Het zinsdeel is het onderwerp. / Je kunt het zinsdeel vervangen door HIJ. Het zinsdeel staat dus in de 1e naamval. ▼ Je kijkt voor de uitgang in rij 1. De juiste vorm is: Mein</p>	<p>Ich habe dies... Kleid (o) gekauft.</p> <p>Stap 1: Het woord <i>dies...</i> hoort bij de der-groep. ▼ Je kijkt in schema A.</p> <p>Stap 2: Het woord <i>Kleid</i> is onzijdig. ▼ Je kijkt in de kolom onzijdig.</p> <p>Stap 3: De naamval wordt bepaald door: ☐ een voorzetsel ☐ een werkwoord ☒ de functie in de zin.</p> <p>Het zinsdeel is het lijdend voorwerp. / Je kunt het zinsdeel vervangen door HEM. Het zinsdeel staat dus in de 4e naamval. ▼ Je kijkt voor de uitgang in rij 4. De juiste vorm is: dieses</p>
<p>Ich frage d... Männer (mv).</p> <p>Stap 1: Het woord <i>d...</i> hoort bij de der-groep. ▼ Je kijkt in schema A.</p> <p>Stap 2: Het zelfstandig naamwoord <i>Mann</i> staat in het meervoud. ▼ Je kijkt in de kolom meervoud.</p> <p>Stap 3: De naamval wordt bepaald door: ☐ een voorzetsel ☒ een werkwoord ☐ de functie in de zin.</p> <p>Het werkwoord <i>fragen</i> zorgt voor de 4e naamval. Het zinsdeel staat dus in de 4e naamval. ▼ Je kijkt voor de uitgang in rij 4. De juiste vorm is: die</p>	<p>Seit ein... Monat (m) wohnt er in Paris.</p> <p><i>(alleen vmbo-gt)</i> Stap 1: Het woord <i>ein...</i> hoort bij de ein-groep. ▼ Je kijkt in schema B.</p> <p>Stap 2: Het zelfstandig naamwoord <i>Monat</i> is mannelijk. ▼ Je kijkt in de kolom mannelijk.</p> <p>Stap 3: De naamval wordt bepaald door: ☒ een voorzetsel ☐ een werkwoord ☐ de functie in de zin.</p> <p>Het voorzetsel <i>seit</i> zorgt voor de 3e naamval. Het zinsdeel staat dus in de 3e naamval. ▼ Je kijkt voor de uitgang in rij 3. De juiste vorm is: einem</p>

Gebruik het stappenplan om te bepalen welke uitgang een lidwoord moet krijgen.

Stappenplan

- Stap 1** Bepaal of het woord waarvan je de uitgang zoekt bij de *der*-groep of bij de *ein*-groep hoort.
- Stap 2** Stel vast of het bijbehorende zelfstandig naamwoord mannelijk, vrouwelijk, onzijdig is of in het meervoud staat.
- Stap 3** Kijk of de naamval wordt bepaald door:
 - een voorzetsel, óf
 - een werkwoord, óf
 - de functie van het zinsdeel in de zin. Gebruik hiervoor de vragen voor zinsontleding of de HIJ/HEM-regel.
- Stap 4** Bepaal de naamval.
Bepaal de uitgang van het woord dat bij de *der*-groep of de *ein*-groep hoort.

15 Persoonlijk voornaamwoord

Een persoonlijk voornaamwoord is een zinsdeel op zich. Het kan in de 1e, 3e of 4e naamval staan. De persoonlijke voornaamwoorden veranderen in de 3e en 4e naamval zoals in het schema aangegeven. De persoonlijke voornaamwoorden *uns* en *euch* zijn in de 3e en 4e naamval hetzelfde.

Na bepaalde voorzetsels staan de persoonlijke voornaamwoorden in de derde of vierde naamval.

1e	ich <i>ik</i>	du <i>jij</i>	er <i>hij</i>	sie <i>zij</i>	es <i>het</i>	wir <i>wij</i>	ihr <i>jullie</i>	sie <i>zij</i>	Sie <i>u</i>
3e	mir <i>mij</i>	dir <i>jou</i>	ihm <i>hem</i>	ihr <i>haar</i>	ihm <i>het</i>	uns <i>ons</i>	euch <i>jullie</i>	ihnen <i>hun/hen</i>	Ihnen <i>u</i>
4e	mich <i>mij</i>	dich <i>jou</i>	ihn <i>hem</i>	sie <i>haar</i>	es <i>het</i>	uns <i>ons</i>	euch <i>jullie</i>	sie <i>hun / hen</i>	Sie <i>u</i>

Voorbeelden met voorzetsels en persoonlijke voornaamwoorden

- in de **1e naamval**: **Ich** habe einen Bruder. **Ik** heb een broer.
- in de **3e naamval**: Der Hund will zu **ihm**. De hond wil naar **hem** toe.
- in de **4e naamval**: Das Lied ist für **sie**. Het lied is voor **haar**.

Je kunt een zelfstandig naamwoord ook vervangen door een persoonlijk voornaamwoord.

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	Der Hund ist krank.	Die Musik ist toll.	Das Auto fährt schnell.	Wo sind die Kinder ?
nv	Er ist krank.	Sie ist toll.	Es fährt schnell.	Wo sind sie ?
4e	Tim sieht den Hund .	Ich mag die Musik .	Lea kauft das Auto .	Wir suchen die Kinder .
nv	Tim sieht ihn .	Ich mag sie .	Lea kauft es .	Wir suchen sie .

16 Bezittelijk voornaamwoord

De bezittelijke voornaamwoorden geven aan dat iemand iets bezit.
Het bezittelijk voornaamwoord staat bijna altijd samen met een zelfstandig naamwoord.

Nederlands	Duits
mijn	<i>mein-</i>
jouw	<i>dein-</i>
zijn	<i>sein-</i>
haar	<i>ihr-</i>
ons / onze	<i>unser-</i>
jullie	<i>euer- / eure</i>
hun	<i>ihr-</i>
uw	<i>Ihr-</i>

De bezittelijke voornaamwoorden behoren tot de *ein*-groep. De uitgang van het bezittelijk voornaamwoord is afhankelijk van:

- het geslacht van het zelfstandig naamwoord waar het bij hoort
- de naamval van het zinsdeel

De bezittelijke voornaamwoorden in de **1e naamval**:

Bij *die*-woorden (vrouwelijk) en meervoud krijgt het bezittelijk voornaamwoord de uitgang **-e**.

Het woord *euer* verandert in die situatie in *eure*.

<i>der</i> -woorden mannelijk (m) 	<i>die</i> -woorden vrouwelijk (v) 	<i>das</i> -woorden onzijdig (o)	<i>die</i> -woorden meervoud (mv)
der Lehrer	die Schule	das Zimmer	die Bücher
mein dein sein ihr unser euer Ihr	meine deine seine ihre unsere eure Ihre	mein dein sein ihr unser euer Ihr	meine deine seine ihre unsere eure Ihre
Lehrer	Schule	Zimmer	Bücher

Zie voor een overzicht van de uitgangen: **14** *Der*-groep en *ein*-groep, blz. 31.

Voorbeelden van bezittelijke voornaamwoorden:

- in de **1e naamval**:
Mein Bruder heißt Pawel. **Mijn** broer heet Pawel.
Unsere Nachbarin ist nett. **Onze** buurvrouw is aardig.
- in de **3e naamval**:
Wie geht es **deinen** Eltern? Hoe gaat het met **jouw** ouders?
Ich helfe **Ihrem** Kind. Ik help **uw** kind.
- in de **4e naamval**:
Das Geschenk ist für **seinen** Freund. Het cadeau is voor **zijn** vriend.
Wir fragen **eure** Mutter. We vragen **jullie** moeder.

17 Voorzetsels

I Voorzetsels met de 3e naamval

Na de voorzetsels uit het schema volgt de 3e naamval.

Nederlands	uit	bij	met	na / naar	sinds	van	naar (toe)
Duits	<i>aus</i>	<i>bei</i>	<i>mit</i>	<i>nach</i>	<i>seit</i>	<i>von</i>	<i>zu</i>

Ezelsbruggetje: *Ich gehe aus bei Nach(t) mit Seitvonzu.*

II Voorzetsels met de 4e naamval

Na de voorzetsels uit het schema volgt de 4e naamval.

Nederlands	door	voor	tegen	zonder	om
Duits	<i>durch</i>	<i>für</i>	<i>gegen</i>	<i>ohne</i>	<i>um</i>

III Keuzevoorzetsels

Bij de keuzevoorzetsels *an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen* moet je steeds een keuze maken. Deze voorzetsels zorgen voor de 3e of de 4e naamval.

Waarheen? <i>Wohin?</i>	BEWEGING ➔ 4e naamval	Waar? <i>Wo?</i>	RUST / TOESTAND ● 3e naamval
	die Wand, die Kommode		die Wand, die Kommode
	Er hängt das Bild an die Wand. Hij hangt de foto aan de muur.		Das Bild hängt an der Wand. De foto hangt aan de muur.
	Er klettert auf die Kommode. Hij klimt op de commode.		Er sitzt auf der Kommode. Hij zit op de commode.
	der Schrank		der Schrank
	Er läuft hinter den Schrank. Hij loopt achter de kast.		Er ist hinter dem Schrank. Hij staat achter de kast.
	Er stellt sich in den Schrank. Hij gaat in de kast staan.		Er steht in dem Schrank. Hij staat in de kast.
	Er läuft neben den Schrank. Hij loopt naast de kast.		Er steht neben dem Schrank. Hij staat naast de kast.
	das Bett		das Bett
	Er läuft über das Bett. Hij loopt over het bed.		Er schwebt über dem Bett. Hij zweeft boven het bed.
	Er kriecht unter das Bett. Hij kruipt onder het bed.		Er liegt unter dem Bett. Hij ligt onder het bed.
	Er stellt sich vor das Bett. Hij gaat voor het bed staan.		Er steht vor dem Bett. Hij staat voor het bed.
	der Stuhl – die Stühle		der Stuhl – die Stühle
	Er läuft zwischen die Stühle. Hij loopt tussen de stoelen.		Er steht zwischen den Stühlen. Hij staat tussen de stoelen.

Stappenplan voor voorzetsels

- Stap 1** Bepaal of het woord, waarvan je de uitgang zoekt, bij de *der*-groep of bij de *ein*-groep hoort.
- Stap 2** Bepaal of het zelfstandig naamwoord mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is, of in het meervoud staat.
- Stap 3** Bepaal of de zin een rust / toestand (waar? → 3e naamval) of een beweging (waarheen? → 4e naamval) uitdrukt.

Voorbeelden:

Die Maus springt auf <i>d... Käse</i> (<i>m</i>).	Deine Tasche ist <i>in mein... Auto</i> (<i>o</i>).
<p>Stap 1: Het woord <i>d...</i> hoort bij de der-groep. ▼ Je kijkt in schema A.</p> <p>Stap 2: Het zelfstandig naamwoord <i>Käse</i> is mannelijk. ▼ Je kijkt in kolom b.</p> <p>Stap 3: Het zinsdeel begint met <i>auf</i>. Dit is een keuzevoorzetsel.</p> <p>Het werkwoord <i>springen</i> geeft een beweging aan. Je kunt vragen: Waar springt de muis heen? ▼ Het gaat dus om de 4e naamval. De juiste vorm staat in rij 4. ▼ De juiste vorm is: den</p>	<p>Stap 1: Het woord <i>mein...</i> hoort bij de ein-groep. ▼ Je kijkt in schema B.</p> <p>Stap 2: Het zelfstandig naamwoord <i>Auto</i> is onzijdig. ▼ Je kijkt in kolom c.</p> <p>Stap 3: Het zinsdeel begint met <i>in</i>. Dit is een keuzevoorzetsel.</p> <p>Het werkwoord <i>sein</i> drukt een rust / toestand uit. Je kunt vragen: Waar is de tas? ▼ Het gaat dus om de 3e naamval. De juiste vorm staat in rij 3. ▼ De juiste vorm is: meinem</p>

Voor het bepalen van de naamval maakt het niet uit of de handeling in het verleden, in het heden of in de toekomst plaatsvindt.

- Das Buch hat gestern auf (+3) **dem** Tisch (*m*) gelegen.
plaatsbepaling: ‘er zijn’ (rust / toestand)
- Ich habe das Buch auf (+4) **den** Tisch (*m*) gelegt.
plaatsbepaling: ‘er komen’ (beweging)

7/2-regel

Als er geen sprake is van een plaatsbepaling gebruik je de *7/2-regel*.

- Is het voorzetsel *auf* of *über*? Ja: → 4e naamval
- Is het voorzetsel **niet** *auf* of *über*? Ja: → 3e naamval

18 Vertaling van ‘naar’, ‘bij’ en ‘voor’

A Vertaling van ‘naar’

Het voorzetsel ‘naar’ kun je in het Duits vertalen met *nach*, *zu* en *in*.

Het hangt van de betekenis af welk Duits woord je moet gebruiken.

Ik ga...	Ich fahre...		
naar mijn oma. naar het strand. naar het station. naar de bushalte.	zu meiner Oma. zum Strand. zum Bahnhof. zur Bushaltestelle.	zu +3	Bij personen, meestal ook bij dingen (gebouwen, plekken enzovoort).
naar links. naar huis.	nach links. nach Hause.	nach	Bij een richting zonder lidwoord.
naar Berlijn. naar Duitsland.	nach Berlin. nach Deutschland.	nach	Bij aardrijkskundige namen zonder lidwoord.
naar Zwitserland. naar Slowakije. naar Turkije. naar Nederland. naar de VS. naar Iran. naar Irak.	in die Schweiz. in die Slowakei. in die Türkei. in die Niederlande. in die USA. in den Iran. in den Irak.	in + 4	Bij aardrijkskundige namen met lidwoord.
naar de kust	an die Küste. an den Strand.	an + 4	In vaste uitdrukkingen die iets met water of de kust te maken hebben.

B Vertaling van ‘bij’

Het voorzetsel ‘bij’ kun je in het Duits vertalen met *bei* en *zu*. Het hangt van de betekenis af welk Duits woord je moet gebruiken.

Ze woont bij hem.	Sie wohnt bei ihm.	bei + 3	Bij rust / toestand . Je kunt vragen: WAAR?	
Hij komt naar mij toe .	Er kommt zu mir.	zu + 3	Bij beweging . Je kunt vragen: WAARHEEN?	

C Vertaling van 'voor'

Dit is voor jou. Ik woon voor een maand hier.	Das ist für dich. Ich wohne für einen Monat hier.	für + 4	bestemd voor voor een bepaalde periode
Hij staat voor de deur. Hij gaat voor de deur staan.	Er steht vor der Tür. Er stellt sich vor die Tür.	vor + 3/4	in plaatsbepalingen (waar? / waarheen?)
Ik zag hem een week geleden .	Ich sah ihn vor einer Woche.	vor + 3	in tijdsbepalingen (wanneer?)

19 Voorzetsels en lidwoorden die samensmelten

Sommige voorzetsels worden met het daaropvolgende lidwoord samengetrokken. De meest voorkomende samensmeltingen zijn:

samensmeltingen met 3e naamval

an + dem = am	von + dem = vom
bei + dem = beim	zu + dem = zum
in + dem = im	zu + der = zur

samensmeltingen met de 4e naamval

an + das = ans	für + das = fürs
auf + das = aufs	in + das = ins
durch + das = durchs	um + das = ums

20 Bijvoeglijk naamwoord

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord. Bijvoorbeeld dat iemand of iets *groot* of *sterk* is. Vóór een bijvoeglijk naamwoord staat vaak een woord uit de *der*-groep of de *ein*-groep.

A Der-groep

Bij de *der*-groep horen de bepaalde lidwoorden (*der, die, das*) en de woorden *dies-* (deze), *jed-* (ieder), *jen-* (die), *manch-* (sommige), *solch-* (zulke), *welch-* (welke), *all-* (alle).

De uitgang van het bijvoeglijk naamwoord is *-e* of *-en*. In de 'sleutel' (de gekleurde vakken) in het volgende schema zijn de uitgangen van het bijvoeglijk naamwoord overal *-en*.

	mannelijk 	vrouwelijk 	onzijdig 	meervoud
1e	der große Mann	die große Frau	das große Kind	die großen Kinder
3e	dem großen Mann	der großen Frau	dem großen Kind	den großen Kindern*
4e	den großen Mann	die große Frau	das große Kind	die großen Kinder

* Bij de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *-n*.

B Ein-groep

Bij de *ein*-groep hoort het onbepaald lidwoord *ein-* (een), het woord *kein-* (geen) en de bezittelijke voornaamwoorden *mein-* (mijn), *dein-* (jouw), *sein-* (zijn), *ihr-* (haar), *unser-* (ons/onze), *euer-* (jullie), *ihr-* (hun), *Ihr-* (uw).

De uitgang van het bijvoeglijk naamwoord is hier *-en* óf gelijk aan de laatste letter van het persoonlijk voornaamwoord. In de 'sleutel' (de gekleurde vlakken) in het volgende schema zijn de uitgangen van het bijvoeglijk naamwoord overal *-en*. In de andere gevallen neem je als uitgang de laatste letter van het persoonlijk voornaamwoord *er*, *sie* of *es*.

	mannelijk 	vrouwelijk 	onzijdig 	meervoud
1e	ein großer Mann	eine große Frau	ein großes Kind	keine großen Kinder
3e	einem großen Mann	einer großen Frau	einem großen Kind	keinen großen Kindern*
4e	einen großen Mann	eine große Frau	ein großes Kind	keine großen Kinder

* Bij de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *-n*.

Om de uitgang van een het bijvoeglijk naamwoord uit de *der*-groep of de *ein*-groep te bepalen, moet je een aantal stappen doorlopen:

Stappenplan bijvoeglijk naamwoord

- Stap 1** Bepaal of het woord vóór het bijvoeglijk naamwoord bij de *der*-groep of de *ein*-groep hoort.
- Stap 2** Bepaal of het zelfstandig naamwoord mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is, of in het meervoud staat.
- Stap 3** Kijk of de naamval wordt bepaald door:
- een voorzetsel, óf
 - een werkwoord, óf
 - de functie van het zinsdeel in de zin.
- Bepaal de naamval van dat zinsdeel.
Bepaal de uitgang van het bijvoeglijk naamwoord in dat zinsdeel.

Voorbeelden:

Der freundlich... Mann (m) heißt Patrick.

Stap 1: Het woord vóór het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de *der-groep*.

Je kijkt in **schema A**.

Stap 2: Het zelfstandig naamwoord *Mann* is **mannelijk**.

Je kijkt in de kolom **mannelijk**.

Stap 3: De naamval wordt bepaald door

- een voorzetsel
- een werkwoord
- de functie in de zin.

Het zinsdeel is het onderwerp. /
Je kunt het zinsdeel vervangen door HIJ.
Het zinsdeel staat dus in de **1e naamval**.

Je kijkt voor de uitgang in **rij 1**.

De juiste vorm is: **freundliche**

Er kauft ein neu... Fahrrad (o).

Stap 1: Het woord vóór het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de *ein-groep*.

Je kijkt in **schema B**.

Stap 2: Het zelfstandig naamwoord *Fahrrad* is **onzijdig**.

Je kijkt in de kolom **onzijdig**.

Stap 3: De naamval wordt bepaald door

- een voorzetsel
- een werkwoord
- de functie in de zin.

Het zinsdeel is het lijdend voorwerp. /
Je kunt het zinsdeel vervangen door HEM.
Het zinsdeel staat dus in de **4e naamval**.

Je kijkt voor de uitgang in **rij 4**.

De juiste vorm is: **neues**

Ich helfe der nett... Frau (v).

Stap 1: Het woord vóór het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de *der-groep*.

Je kijkt in **schema A**.

Stap 2: Het zelfstandig naamwoord *Frau* is **vrouwelijk**.

Je kijkt in de kolom **vrouwelijk**.

Stap 3: De naamval wordt bepaald door

- een voorzetsel
- een werkwoord
- de functie in de zin.

Het werkwoord *helfen* zorgt voor de **3e naamval**.
Het zinsdeel staat dus in de **3e naamval**.

Je kijkt voor de uitgang in **rij 3**.

De juiste vorm is: **netten**

Sie kommt ohne ihren gut... Freund (m).

Stap 1: Het woord vóór het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de *ein-groep*.

Je kijkt in **schema B**.

Stap 2: Het zelfstandig naamwoord *Freund* is **mannelijk**.

Je kijkt in de kolom **mannelijk**.

Stap 3: De naamval wordt bepaald door

- een voorzetsel
- een werkwoord
- de functie in de zin.

Het voorzetsel *ohne* zorgt voor de **4e naamval**.
Het zinsdeel staat dus in de **4e naamval**.

Je kijkt voor de uitgang in **rij 4**.

De juiste vorm is: **guten**

OVERIGE ONDERWERPEN

21 Zelfstandig naamwoord

A Geslacht

Zelfstandige naamwoorden zijn woorden waar je een lidwoord voor kunt zetten. In het Duits hebben zelfstandige naamwoorden een geslacht. Ze zijn mannelijk, vrouwelijk of onzijdig. Je schrijft zelfstandige naamwoorden in het Duits met een hoofdletter.

Je kunt het geslacht van een zelfstandig naamwoord opzoeken in het woordenboek. Daar vind je de afkortingen *m* voor mannelijk, *v* of *w* voor vrouwelijk en *o* of *s* voor onzijdig. Er is ook een aantal regels waarmee je zelf het geslacht van een zelfstandig naamwoord kunt bepalen:

<p>der</p> 	<ul style="list-style-type: none"> – mannelijke personen – mannelijke dieren – mannelijke beroepen – de dagen – de maanden – de dagdelen – de jaargetijden 	<p>der Mann – de man der Stier – de stier der Lehrer – de leraar der Montag – maandag der Oktober – oktober der Abend – de avond der Sommer – de zomer</p>
<p>die</p> 	<ul style="list-style-type: none"> – vrouwelijke personen – vrouwelijke dieren – vrouwelijke beroepen – woorden op -heit – woorden op -keit – woorden op -ung – de meeste woorden op -e 	<p>die Frau – de vrouw die Kuh – de koe die Lehrerin – de lerares die Freiheit – de vrijheid die Möglichkeit – de mogelijkheid die Übung – de oefening die Schule – de school</p>
<p>das</p> 	<ul style="list-style-type: none"> – vaak het-woorden – (verklein)woorden op -chen 	<p>das Kind – het kind das Mädchen – het meisje</p>
<p>die</p> <p>Plural</p>	<ul style="list-style-type: none"> – meervoud 	<p>die Abende – de avonden die Übungen – de oefeningen die Kinder – de kinderen</p>

B Samengestelde zelfstandige naamwoorden

Bij samengestelde zelfstandige naamwoorden bepaalt het laatste deel van de samenstelling het geslacht. Net als in het Nederlands staat er soms tussen de woorden een extra -s vanwege de uitspraak.

- **der** Baum + **die** Hütte = **die** Baumhütte
- **die** Hand + **das** Tuch = **das** Handtuch

C Hoofdletters

In het Duits schrijf je zelfstandige naamwoorden altijd met een hoofdletter, ook midden in een zin: Der **J**unge spielt **G**itarre.

Daarnaast schrijf je, net als in het Nederlands, een hoofdletter:

- aan het begin van een zin: **I**ch möchte ein Eis.
- bij voornamen en achternamen: Wo sind **L**eyla und **T**imo?
- bij namen van steden en landen: Die Stadt **B**erlin liegt in **D**eutschland.

22 Vraagwoorden

Alle vraagwoorden in het Duits beginnen met de letter *w*. Je kunt een vraag die begint met een vraagwoord nooit met 'ja' of 'nee' beantwoorden.

wie?	wer?	Wer ist ins Konzert gegangen? → Mein Bruder.
wat?	was?	Was hältst du von Julia? → Sie spielt gut.
waar?	wo?	Wo findet das Konzert statt? → In Hannover.
wanneer?	wann?	Wann fliegen Sie in die Türkei? → Nächste Woche.
hoe?	wie?	Wie heißt du? → Manuel.
waarom?	warum?	Warum ist eine Banane krumm? → Das weiß ich nicht.
waarvandaan?	woher?	Woher kommt dieser Musiker? → Aus den USA.
waarheen?	wohin?	Wohin fahrt ihr in Urlaub? → Nach Italien.
welke?	welch-?	Welcher Sportler ist das? → Thomas Müller.

Het vraagwoord *welch-* is een woord uit de *der*-groep en staat in een bepaalde naamval.

- Welch**es** Buch hast du gelesen? (4e naamval)
- Welch**er** Lehrer hat heute Geburtstag? (1e naamval)

Zie **14** *Der*-groep en *ein*-groep, blz. 31 voor meer informatie over de vorm van de woorden uit de *der*-groep.

Het vraagwoord *wer* verwijst naar personen. *Wer* kan in vier naamvallen staan en heeft vormen die lijken op die van *der*. Het geslacht en enkel- of meervoud van de persoon / personen naar wie *wer* verwijst, maakt geen verschil.

Na *wer* (1e naamval) staat het werkwoord in het enkelvoud.

1e	wer?	Wer wohnt in diesem Haus?	Wie wohnt in dit huis? / Wie wonen in dit huis?
3e	wem?	Mit wem gehst du ins Kino? Wem hast du das Buch gegeben?	Met wie ga je naar de bioscoop? Aan wie heb je het boek gegeven?
4e	wen?	Wen hast du alles eingeladen? Gegen wen habt ihr gespielt?	Wie heb je allemaal uitgenodigd? Tegen wie hebben jullie gespeeld?

23 Telwoorden

A Hoofdtelwoorden

0	null				
1	eins	8	acht	15	fünfzehn
2	zwei	9	neun	16	sechzehn
3	drei	10	zehn	17	siebzehn
4	vier	11	elf	18	achtzehn
5	fünf	12	zwölf	19	neunzehn
6	sechs	13	dreizehn	20	zwanzig
7	sieben	14	vierzehn		

21	einundzwanzig	200	zweihundert	2 000	zweitausend
30	dreißig	300	dreihundert	3 000	dreitausend
40	vierzig	400	vierhundert	4 000	viertausend
50	fünfzig	500	fünfhundert	5 000	fünftausend
60	sechzig	600	sechshundert	6 000	sechstausend
70	siebzig	700	siebenhundert	7 000	siebentausend
80	achtzig	800	achthundert	8 000	achttausend
90	neunzig	900	neunhundert	9 000	neuntausend
100	hundert	1 000	tausend	10 000	zehntausend

- Voorbeelden:

101 hunderteins	850 achthundertfünfzig
167 hundertsiebenundsechzig	1001 tausendeins
394 dreihundertvierundneunzig	3512 dreitausendfünfhundertzweölf
- Bij **jaartallen** onder 2 000 doe je het zo: 1970 **neunzehnhundertsiebzig**

B Rangtelwoorden en de datum

Rangtelwoorden

1.	erste	11.	elfte	21.	einundzwanzigste
2.	zweite	12.	zwölfte	22.	zweiundzwanzigste
3.	dritte	13.	dreizehnte	23.	dreiundzwanzigste
4.	vierte	14.	vierzehnte	24.	vierundzwanzigste
5.	fünfte	15.	fünfzehnte	25.	fünfundzwanzigste
6.	sechste	16.	sech zehnte	26.	sechsunzwanzigste
7.	siebte	17.	sieb zehnte	27.	siebenundzwanzigste
8.	achte	18.	achtzehnte	28.	achtundzwanzigste
9.	neunte	19.	neunzehnte	29.	neunundzwanzigste
10.	zehnte	20.	zwanzigste	30.	dreißigste
				31.	einunddreißigste

Bij de rangtelwoorden tot en met 19 zet je **-te** achter het uitgeschreven getal.

- der **zweite** Platz de tweede plaats

Uitzonderingen: erste, dritte, siebte, achte, sechzehnte, siebzehnte

Bij de rangtelwoorden vanaf 20 zet je **-ste** achter het uitgeschreven getal.

- das **zwanzigste** Spiel het twintigste spel

Je kunt de rangtelwoorden ook in cijfers schrijven: In het Duits zet je een **punt** achter het cijfer. In het Nederlands zet je een **-e** achter het cijfer.

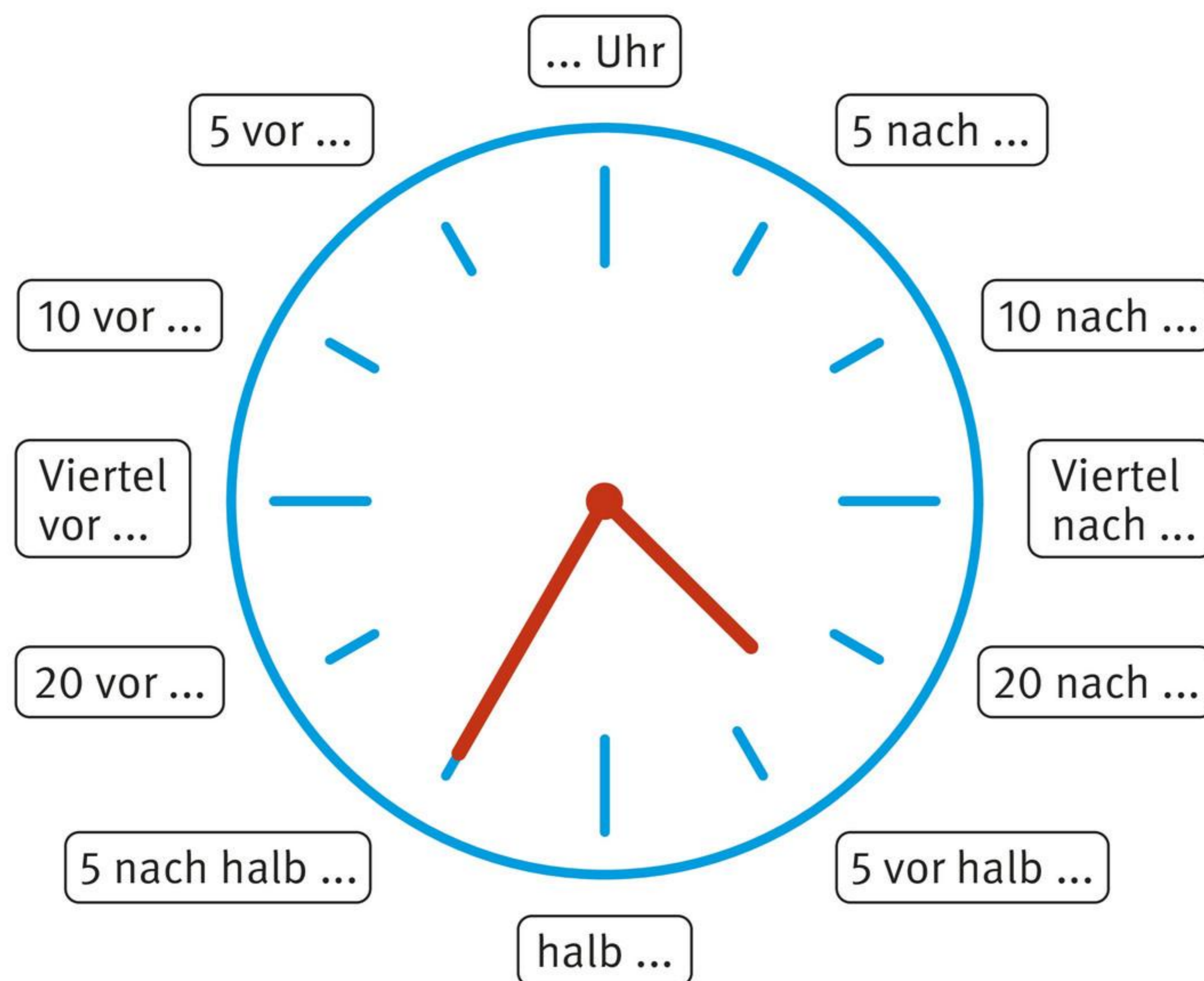
- zweite → 2. tweede → 2e
- der 2. Spieler de 2e speler

Datum

De rangtelwoorden worden ook gebruikt in de datum. Als je een datum met **am** schrijft, dan zet je een **-n** achter het uitgeschreven rangtelwoord.

In het Duits kun je de datum als volgt schrijven:

Deutsch	Niederländisch
1. Januar 2020	1 januari 2020
24.12.2020	24-12-2020
Heute ist Freitag, der zweite Dezember.	Vandaag is het vrijdag, twee december.
am Montag, den 5. Juli	op maandag, 5 juli
Er hat am fünften Mai Geburtstag.	Hij is op vijf mei jarig.

24 Kloktijden en *im, am, um, von ... bis*

In het Duits zeg je de kloktijden op dezelfde twee manieren als in het Nederlands. Je kunt zeggen:

- 14:30 Uhr → vierzehn Uhr dreißig / halb drei

A Kloktijd: Hoe laat is het?

		Wie spät ist es?	Hoe laat is het?
16:00		Es ist vier Uhr.	Het is vier uur.
16:05		Es ist fünf nach vier.	Het is vijf over vier.
16:15		Es ist Viertel nach vier.	Het is kwart over vier.
16:25		Es ist fünf vor halb fünf.	Het is vijf voor half vijf.
16:30		Es ist halb fünf.	Het is half vijf.
16:40		Es ist zwanzig vor fünf.	Het is twintig voor vijf.
16:45		Es ist Viertel vor fünf.	Het is kwart voor vijf.
16:50		Es ist zehn vor fünf.	Het is tien voor vijf.

B Dagen en maanden

Am Montag bin ich von acht bis drei in der Schule.		Im Juli fahre ich mit meinen Eltern ans Meer.
der Montag	der Januar	der August
der Dienstag	der Februar	der September
der Mittwoch	der März	der Oktober
der Donnerstag	der April	der November
der Freitag	der Mai	der Dezember
der Samstag	der Juni	
der Sonntag	der Juli	

C Seizoenen

der Frühling *der Sommer* *der Herbst* *der Winter*

- **im** *Frühling* in de lente
- **im** *Sommer* in de zomer
- **im** *Herbst* in de herfst
- **im** *Winter* in de winter

D Dagdelen

In het Duits kun je de dagdelen op twee manieren schrijven:

- Met een voorzetsel. Het dagdeel begint dan met een hoofdletter.
- Zonder voorzetsel. Het dagdeel begint met een kleine letter en eindigt op een **-s**.

6 – 9 uur's ochtends	am M orgen	morgens
9 – 12 uur's ochtends	am V ormittag	vormittags
12 – 13 uur's middags	am M ittag	mittags
13 – 18 uur's middags	am N achmittag	nachmittags
18 – 24 uur's avonds	am A abend	abends
0 – 6 uur's nachts	in der N acht	nachts

E Tijdsbepalingen met *im, am, um, von ... bis*

Tijdsbepalingen geven aan wanneer iets gebeurt, bijvoorbeeld ‘in de winter’, ‘in september’, ‘op dinsdag’, ‘om half zeven’, ‘van vijf tot zeven’.

In het Duits gebruik je voor tijdsbepalingen vaak de voorzetsels *im, am, um* en *von ... bis*.

tijdsbepaling	voorzetsel		Duits	Nederlands
seizoen	im	in	Im Sommer haben wir Ferien.	In de zomer hebben we vakantie.
maand	im	in	Im April regnet es oft.	In april regent het vaak.
dag van de week	am	op	Am Samstag tanze ich.	Op zaterdag dans ik.
datum	am	op	Am 23. Mai hat sie Geburtstag.	Op 23 mei is zij jarig.
dagdelen	am	's	Am Morgen gehe ich zur Schule.	's Morgens ga ik naar school.
tijdstip	um	om	Um acht Uhr beginnt die Schule.	Om acht uur begint de school.
tijdsduur	von ... bis	van ... tot	Von fünf bis sieben habe ich Training.	Van vijf tot zeven heb ik training.

25 Woordvolgorde

In de meeste gevallen is de Duitse zinsbouw gelijk aan de Nederlandse.

Nederlands	Duits
Ik ken hem niet.	Ich kenne ihn nicht.
Morgen zal hij jou bezoeken.	Morgen wird er dich besuchen.
Onze leraar zegt, dat wij goed leren.	Unser Lehrer sagt, dass wir gut lernen.
Ze gaat naar huis, omdat ze ziek is.	Sie geht nach Hause, weil sie krank ist.

In samengestelde zinnen (hoofdzin + bijzin) met meerdere werkwoorden in een bijzin *kan* de zinsopbouw in het Duits en in het Nederlands verschillen.

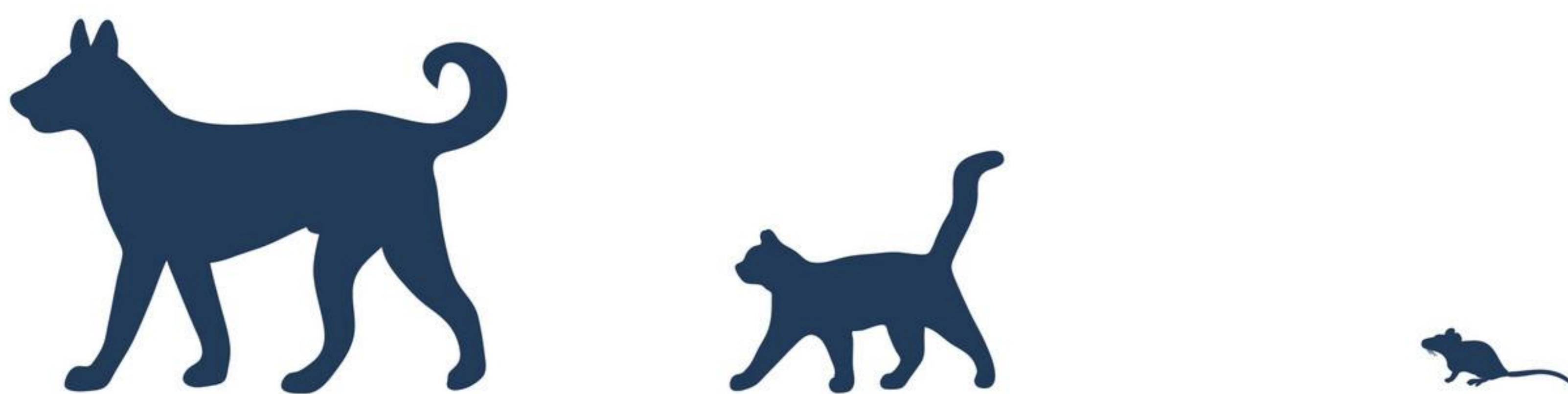
In het Nederlands *kan* de persoonsvorm in de bijzin achteraan staan, in het Duits *moet* die achteraan staan.

Nederlands	Duits
Ik weet dat zij niet mag komen .	Ich weiß, dass sie nicht kommen darf .
Ik weet dat zij niet komen mag .	
Ik hoop dat je me wilt bezoeken .	Ich hoffe, dass du mich besuchen willst .
Ik hoop dat je me bezoeken wilt .	
Ik ben blij dat je bent gekomen .	Ich bin froh, dass du gekommen bist .
Ik ben blij dat je gekomen bent .	

26 Trappen van vergelijking

Net zoals in het Nederlands bestaan er in het Duits drie trappen van vergelijking:

- de stellende trap
- de vergrotende trap
- de overtreffende trap

stellende trap	vergotende trap	overtreffende trap
woord	woord + <i>-er</i>	<i>am</i> woord + <i>-sten</i>
<i>klein</i>	<i>kleiner</i>	<i>am kleinsten</i> (het kleinst)

Als het bijvoeglijk naamwoord eindigt op een klinker of op *-d* of *-t*, maak je de overtreffende trap met *-esten*.

Dit geldt ook voor bijvoeglijke naamwoorden die eindigen op een sisklank (*-ß*, *-s*, *-ss*, *-sch*, *-z*) waarbij de klemtoon ligt op de laatste lettergreep.

Voorbeelden:

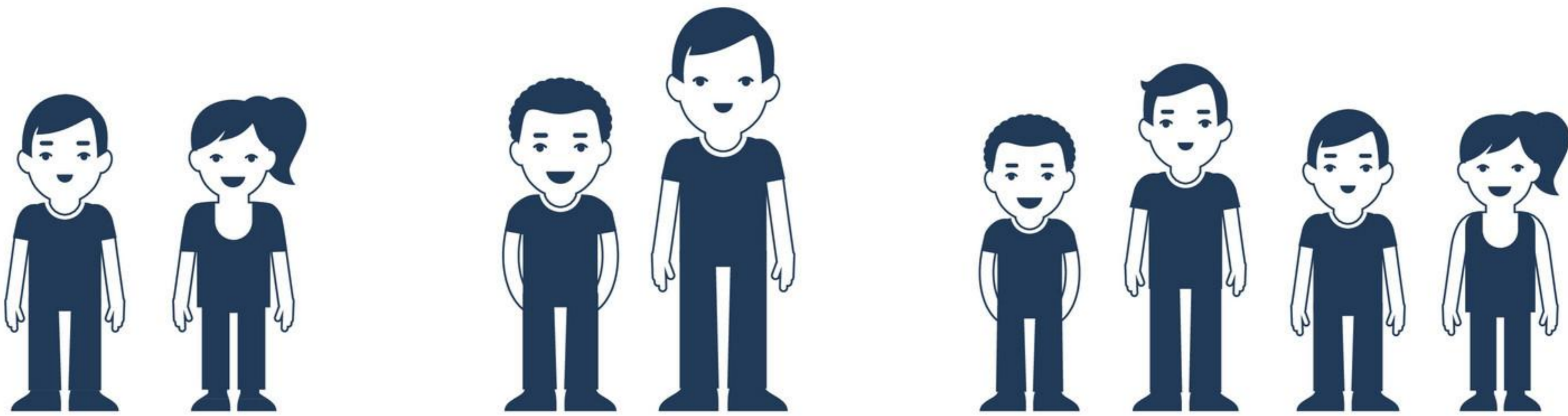
stellende trap	vergrotende trap	overtreffende trap
neu	neuer	am neu e sten
breit	breiter	am breit e sten
hübsch	hübscher	am hübsch e sten
komisch	komischer	am <u>k</u> omischsten (klemtoon niet op de laatste lettergreep, maar op de <i>o</i> van <i>komisch</i> ; dus geen extra <i>-e</i>)

Bijvoeglijke naamwoorden met de klinker *a*, *u* of *o* en met één lettergreep krijgen een *Umlaut*. Ook andere veelvoorkomende bijvoeglijke naamwoorden zijn onregelmatig.

mit Umlaut			Unregelmäßig		
alt	ä lter	am ä ltesten	gern	lie ber	am lie bsten
groß	gr ößer	am gr ößten	oft / häufig	ö fter / häufiger	am hä ufigsten
hoch	hö her	am hö chsten	gut	b esser	am b esten
jung	j ünger	am j üngsten	viel	m ehr	am m eisten
kalt	k älter	am k ältesten			
kurz	k ürzer	am k ürzesten			
lang	l änger	am l ängsten			
nah	n äher	am n ächsten			
stark	st ärker	am st ärksten			
warm	w ärmer	am w ärmsten			

Als je personen, dieren of dingen met elkaar wilt vergelijken:

	Deutsch	Niederländisch
stellende trap	Er ist (genau)so groß wie sie.	Hij is even groot als zij.
vergrotenende trap	Er ist größer als er.	Hij is groter dan hij.
overtreffende trap	Er ist am größten.	Hij is het grootst.

27 Du of Sie?

Duitsers zijn over het algemeen formeler dan Nederlanders. In Duitsland spreek je mensen niet zo snel met ‘jij’ aan als in Nederland. Leerlingen zeggen altijd *Sie* tegen hun docenten. Op veel scholen spreken zelfs docenten hun leerlingen met ‘u’ aan als deze 16 jaar of ouder zijn. In ieder geval moeten de docenten de leerlingen vragen of het goed is dat ze hen blijven tutoyeren (*duzen*).

Tegen wie zeg je *du*?

Du zeg je tegen:

- alle familieleden (dus ook oma, opa enzovoort)
- goede vrienden en goede kennissen
- jongeren tot 16 jaar

Tegen alle anderen zeg je *Sie*.

LEESVAARDIGHEDEN

28 Leesstrategieën

Een leesstrategie is een bepaalde manier van lezen. Het is een hulpmiddel om iets in een tekst beter te begrijpen. We beschrijven nu de belangrijkste leesstrategieën die je kunt gebruiken (ook tijdens een leestoets).

A Vóór het lezen

→ Voorspellen

Voordat je een tekst gedetailleerd gaat lezen, kun je voorspellen waar die tekst in grote lijnen over gaat. Let hiervoor op de titel, ondertitel, afbeeldingen, bijschriften, opvallende woorden en leestekens. Die geven je al een indruk van de inhoud van de tekst.

Stappenplan voorspellen

- Stap 1** Kijk naar de afbeeldingen en de titel.
- Stap 2** Lees de titel, de ondertitel en de tussenkopjes. Let op afwijkend gedrukte woorden. Kijk ook naar de lengte en de bron van de tekst.
- Stap 3** Kijk naar de opmaak van de tekst. Vaak zie je aan de opmaak al om wat voor soort tekst het gaat (bijvoorbeeld een krantenartikel, forumbericht, e-mail, brief).

→ Voorkennis gebruiken

Leg een verband tussen je voorkennis – dat wil zeggen: je eigen ervaring en kennis van de wereld – en de tekst. Je gebruikt je voorkennis om de tekst beter te begrijpen. Deze voorkennis helpt je ook als je bepaalde woorden in een tekst niet kent.

→ Opbouw van de tekst ontdekken

Lange teksten hebben vaak een bepaalde opbouw. De alinea's hebben een bepaald verband met elkaar. In een alinea worden bijvoorbeeld argumenten gegeven voor een mening die in een eerdere alinea staat. Of er staan voorbeelden of een conclusie in. Om het verband tussen alinea's of tussen zinnen goed te kunnen begrijpen, moet je op signaalwoorden letten.

Een lijst van signaalwoorden vind je bij **29 Signaalwoorden**, blz. 57.

→ **Onderwerp en hoofdgedachte vinden**

Elke tekst heeft een onderwerp en een hoofdgedachte. Het onderwerp van een tekst is datgene waar de tekst globaal over gaat. De hoofdgedachte is meestal een mening of een conclusie over het onderwerp.

Stappenplan hoofdgedachte vinden

- Stap 1** Kijk naar de titel. Die bevat al vaak de kern van de inhoud van de tekst.
- Stap 2** Lees de eerste en de laatste zin van de tekst. Die bevatten belangrijke informatie.
- Stap 3** Heeft de tekst meerdere alinea's? Lees de eerste zin van elke alinea. Deze beginzin geeft vaak veel informatie.
- Stap 4** Lees het slot van de tekst. De hoofdgedachte staat vaak in het slot. Het is meestal een mening of een conclusie over het onderwerp.

B Tijdens het lezen

Er zijn verschillende manieren om een tekst te lezen:

→ **Snel en globaal lezen**

Als je een tekst snel en globaal hebt doorgelezen, kun je in grote lijnen vertellen waar die tekst over gaat. Je onthoudt geen details, je onthoudt alleen de algemene (globale) informatie.

Bij lange teksten lees je de inleiding en het slot goed door. Op die manier krijg je vaak een goed beeld van de inhoud van een tekst.

→ **Scannen (zoekend lezen)**

Scannen betekent dat je heel gericht op zoek gaat naar bepaalde informatie in een tekst. Bijvoorbeeld: Je zoekt in een tekst naar de openingstijden van een museum. Je hoeft dan niet de hele tekst gedetailleerd te lezen, maar je scant de tekst op specifieke informatie.

→ **Intensief lezen (grondig lezen)**

Intensief lezen betekent dat je geconcentreerd alle informatie in de tekst of een deel van de tekst leest. Je kunt daarna veel details navertellen. Als er, bijvoorbeeld in een leestoets, meerdere vragen over een tekst gaan, moet je de hele tekst heel goed lezen. Gedetailleerd lezen dus!

Strategieën examenteksten

citeren

Bij sommige examenvragen wordt een vraag gesteld die je met **Duitse woorden** uit de tekst moet beantwoorden. Dat noem je *citeren*. Deze *citeer*-vragen zijn altijd in het Nederlands gesteld.

Bijvoorbeeld: In alinea 1 worden twee problemen genoemd. Schrijf de eerste twee Duitse woorden op van de zin waar het tweede probleem begint.

Let erop dat je precies dat opschrijft wat gevraagd wordt, niet meer en niet minder.

Stappenplan

- 1 Lees eerst de **vraag** en markeer **kernwoorden**.
- 2 Lees de **tekst** of het tekstgedeelte en ga **gericht op zoek** naar de gevraagde informatie. Markeer de zin of zinnen.
- 3 **Schrijf** de **Duitse woorden** op die antwoord geven op de vraag.

combineervragen

Bij combineervragen staan in de vraag meerdere titels (of onderwerpen). De tekst bestaat uit meerdere alinea's. Bij elke alinea hoort een titel. Meestal houd je één of twee titels over.

Stappenplan

- 1 Lees de **vraag** en de verschillende titels. Vertaal indien nodig onbekende woorden.
- 2 Lees de **alinea's** van een tekst **een voor een** globaal door. **Kies** daarbij welke titel het best bij elke alinea past. Bij twijfel lees je de alinea nauwkeurig.

één-vraag-tekst

Lees bij de tekst eerst de vraag voordat je de tekst zelf raadpleegt, zodat je daarna gericht het antwoord in de tekst kunt gaan zoeken. Als je de informatie hebt gevonden, hoef je niet verder te lezen.

meerkeuzevragen

Bij meerkeuzevragen moet je de vraag en de antwoordalternatieven goed begrijpen. Vaak staat bij de vraag een Duits citaat en tussen haakjes wordt verwezen naar een alinea, de inleiding of de titel. Zo weet je waar je in de tekst naar de gevraagde informatie moet zoeken. **“Stars helpen” (titel) Waarmee?**

Soms is een examenvraag algemener gesteld: **Wat maakt de tekst duidelijk over ‘Dog Heart’?** Dan kan het moeilijker zijn om een eigen antwoord op de vraag te formuleren. Zoek dan naar de hoofdgedachte van de tekst of het tekstgedeelte.

Stappenplan

- 1 Lees eerst alleen de **vraag** en kijk niet naar de antwoorden.
- 2 Lees de **tekst** en ga **gericht op zoek** naar het antwoord. Markeer de zin (zinnen) waarin waarin je het antwoord hebt gevonden.
- 3 **Formuleer het antwoord** op de vraag eerst in je eigen woorden.
- 4 **Vergelijk** jouw antwoord met de antwoorden die er staan en **kies** het antwoord dat het best bij jouw antwoord past.

Bij een **meerkeuzevraag in het Duits** zijn ook de antwoorden in het Duits. Vertaal indien nodig onbekende woorden.

opbouw van een tekst

Lezersbrieven aan een expert van een krant of een website hebben meestal een bepaalde opbouw. In het eerste gedeelte van de tekst stelt iemand een vraag die vervolgens door een expert wordt beantwoord.

Vaak wordt in examenvragen naar het antwoord van de expert gevraagd. Dan kun je het gedeelte met de lezersvraag snel en globaal doorlezen.

open-plek-vragen

Bij een open-plek-vraag moet je een woord, een zinsdeel of een hele zin kiezen, dat / die het best op een open plek in de tekst past. Soms moet je een bepaald **signaalwoord** (verbindingswoord) kiezen, zoals *und*, *oder*, *weil*. Het signaalwoord heeft een bepaalde functie. Het geeft bijvoorbeeld een conclusie of een tegenstelling aan. → **Handbuch 29**

Stappenplan

- 1 Lees eerst de **vraag en de antwoordalternatieven**. Markeer de kernwoorden. Bij examenvragen in het Duits vertaal je indien nodig de vraag en de antwoordalternatieven. Noteer bij een **signaalwoord** welk verband het aangeeft.
- 2 **Lees de bijbehorende zin** in de tekst of in het tekstgedeelte, en de zin daarvoor en daarna.
- 3 **Bepaal uit de context** van de zin welk woord / welke woorden **inhoudelijk** op de open plek past / passen. **Bepaal** bij een open plek waar een **signaalwoord** hoort, het **verband** tussen de zinsdelen.
- 4 **Kies** het antwoordalternatief dat het best in de zin past.

open vragen

Bij enkele examenvragen moet je het antwoord zelf formuleren. Vaak staat dan bij de vraag: *Beantwoord deze vraag in het Nederlands*. Je antwoord moet dus **in het Nederlands** zijn.

Stappenplan

- 1 Lees eerst de **vraag** en **markeer kernwoorden**.
- 2 Lees de **tekst** of het tekstgedeelte en ga **gericht op zoek** naar de gevraagde informatie. Markeer de zin / zinnen.
- 3 **Formuleer het antwoord** op de vraag.

signaalwoorden

Signaalwoorden geven structuur aan een tekst. Ze laten zien wat het verband is tussen zinsdelen, zinnen en alinea's. Vaak vind je het antwoord op een vraag direct vóór of na een signaalwoord. Markeer tijdens het lezen de signaalwoorden. Vertaal indien nodig onbekende woorden en bedenk welk verband deze signaalwoorden aangeven. Gebruik → **Handbuch 29**. **Let op:** Een dubbele punt geeft ook een signaal af. Hierna volgt een uitleg, opsomming, voorbeeld of conclusie.

Een lijst van signaalwoorden vind je bij 29 Signaalwoorden, blz. 00.

wel-niet-beweringen

Bij wel-niet-vragen moet je aangeven of een bewering wel of niet klopt met de tekst.

Stappenplan

- 1 Lees eerst de **bewering** en markeer **kernwoorden**.
- 2 Lees daarna het tekstgedeelte en **vergelijk** de bewering met het tekstgedeelte.
- 3 Bepaal of elk deel van de bewering ook genoemd is in het betreffende tekstgedeelte.

29 Signaalwoorden

Signaalwoorden zijn belangrijk in teksten. Ze geven inzicht in de structuur van een tekst. Ze laten zien wat het verband is tussen alinea's of tussen zinnen, bijvoorbeeld een argumentatie (*Begründung*) of tegenstelling (*Gegensatz*). Bovendien vind je de antwoorden op vragen over een leestekst vaak na een signaalwoord.

Overzicht van veelvoorkomende signaalwoorden met hun functie:

Argumentatie (<i>Begründung</i>)		
da	daar, omdat	Sie konnte nicht kommen, da sie krank war.
daher	daarom	Es ist uns daher unmöglich, etwas zu tun.
daraus geht hervor	daaruit blijkt	Und daraus geht hervor , dass er gelogen hat.
darum	daarom	Er kommt darum erst um neun Uhr.
das heißt (d.h.)	dat betekent	Für uns heißt das also abwarten.
denn	want	Du hast nichts geputzt, denn alles ist dreckig.
deshalb	daarom	Ich bin krank und kann deshalb nicht kommen.
deswegen	daarom	Er hatte viel zu tun. Deswegen ist er nicht da.
es ist klar	het is duidelijk	Es ist klar , dass es so nicht weiter gehen kann.
Grund	reden	Du hast keinen Grund zum Klagen.
nämlich	namelijk	Das ist nämlich immer so.
wegen	vanwege	Wir haben wegen der Party keine Zeit.
weil	omdat	Er kam zu spät, weil er verschlafen hatte.
Benadrukking (<i>Betonung</i>)		
sogar	zelfs	Er ist reich, sogar sehr reich.
und zwar	en wel	Sie haben gewonnen, und zwar vier zu null.
vor allem	vooral	Es ist vor allem für ältere Leute schwer.
Beperking (<i>Einschränkung</i>)		
allerdings	echter	Ich habe schon Lust, allerdings keine Zeit.
außer	behalve	Alle waren da, außer Paul.
jedenfalls	in elk geval	Am Montag habe ich jedenfalls keine Zeit.
kaum	nauwelijks	Er kommt kaum zur Ruhe.
Nachteil	nadeel	Dieses Haus hat den Nachteil , dass es zu klein ist.
nur	alleen	Ich habe nur am Samstag Zeit.
weder ... noch	noch ... noch	Er kann weder Gitarre noch Klavier spielen.
zwar	wel, weliswaar	Ich habe zwar viel zu tun, aber ich werde da sein.

Bevestiging (*Bestätigung*)

in der Tat	inderdaad, werkelijk	Das ist in der Tat ein Name, der häufig vorkommt.
natürlich	natuurlijk	Das stimmt natürlich nicht.
tatsächlich	inderdaad, werkelijk	So etwas gibt es tatsächlich .

Conclusie (*Schlussfolgerung*)

also	dus	Ich habe also Recht.
je ... desto	hoe ... hoe	Je früher du anfängst, desto besser.
schließlich	uiteindelijk, tenslotte	Man kann schließlich nicht alles wissen.

Opsomming (*Aufzählung*)

außerdem	bovendien	Es ist außerdem auch billiger.
dann	dan	Erst essen, und dann schlafen.
erstens, zweitens, drittens	ten eerste, ten tweede, ten derde	Ich finde das erstens eine tolle Idee, zweitens eine super Sache, drittens ...
ob ... ob ...	of ... of ...	Jeder, ob arm, ob reich, machte mit.
sowohl ... als auch	zowel ... als (ook)	Wir haben sowohl Deutsch als auch Englisch.
und	en	Es geht jetzt leichter und auch schneller.

Tegenstelling (*Gegensatz*)

aber	maar, echter	Das hat er mir aber nicht erzählt.
allerdings	echter	Das Zimmer war groß. Es stand allerdings ein kleines Bett drin.
dagegen	daarentegen	Einen Mercedes dagegen finde ich ganz schön.
dennoch	echter	Ich werde dennoch nicht aufgeben.
doch	toch	Er wollte kommen, doch er durfte nicht.
einerseits, andererseits	aan de ene kant, aan de andere kant	Darüber freue ich mich einerseits schon. Andererseits habe ich noch ein wenig Angst.
entweder ... oder	of ... of	Ich nehme entweder Eis oder Pudding.
jedoch	echter	Die Sonne schien, es war jedoch kalt.
obwohl	hoewel	Sie ging zur Schule, obwohl sie die Grippe hatte.
oder	of	Ist es schwarz oder weiß?
sondern	maar	Nicht heute, sondern morgen.

statt, anstatt	in plaats van	Er ging auf den Sportplatz, statt zur Schule.
stattdessen	in plaats daarvan	Das Konzert fällt leider aus. Wir können stattdessen ins Kino gehen.
trotz	ondanks	Sie traten die Reise trotz dichten Nebels an.
trotzdem	toch	Es ist verboten, aber ich tue es trotzdem .
während	terwijl	Ich bin enttäuscht, während du dich freust.
Tijd (Zeit)		
als	toen	Es war schon zu spät, als er es entdeckte.
bevor	voordat	Er wäscht sich, bevor er sich anzieht.
danach	daarna	Eine halbe Stunde danach rief er wieder an.
dann	dan	Erst duschen, dann frühstücken.
nach	na	Ich komme nach dem Essen.
später	later	Das wirst du später noch lernen.
während	tijdens	Während des Essens läutete das Telefon.
zuerst	eerst, allereerst	Ich muss zuerst etwas essen.
zum Schluss	tot het einde	Wir bleiben nicht bis zum Schluss .
zunächst	allereerst	Zunächst kaufe ich Essen und dann koche ich.
Uitbreiding (Erweiterung)		
auch	ook	Er ist auch damit einverstanden.
außerdem	bovendien	Außerdem muss er heute zum Zahnarzt.
ebenfalls	eveneens	Er fährt ebenfalls nach Bonn.
nicht nur ... sondern auch	niet alleen ... maar ook	Wir haben nicht nur Mathe, sondern auch Physik.
übrigens	overigens	Er hat übrigens Spanisch gelernt.
zudem	bovendien	Es war kalt und zudem regnete es.
Vergelijking (Vergleich)		
als	als	Er arbeitet als Koch.
als ob	alsof	Er tut, als ob er taub wäre.
ebenso ... wie	net zo ... als	Erich ist ebenso groß wie sein Bruder.
genau(so) ... wie	net zo ... als	Er ist genau(so) klein wie ich.
wie	als	Er benimmt sich wie ein Clown.
Voorbeeld (Beispiel)		
beispielsweise	bijvoorbeeld	Du kannst beispielsweise eine E-Mail schicken.
zum Beispiel (z.B.)	bijvoorbeeld	Ich zum Beispiel finde das blöd.

Voorwaarde (Bedingung)

falls	als	Falls es regnet, müssen wir den Plan ändern.
wenn	wanneer, als	Wenn du Zeit hast, gehen wir in den Park.

30 Examenidioom

Veelvoorkomende woorden in examenteksten zijn:

Deutsch	Nederlands	Satz	zin
Absatz	alinea	Was steht im 2. Absatz ?	Wat staat er in de tweede alinea?
anfangen	beginnen	Womit fängt der erste Absatz an ?	Waarmee begint de eerste alinea?
Anführungszeichen	aanhalingstekens	Warum stehen diese Worte im Text in Anführungszeichen ?	Waarom staan deze woorden in de tekst tussen aanhalingstekens?
anschließen	aansluiten	Wie schließt der 3. Absatz an den 2. Absatz an ?	Hoe sluit de derde alinea aan bij de tweede aan?
zum Ausdruck bringen	tot uitdrukking brengen	Was bringt er mit diesem Satz zum Ausdruck ?	Wat brengt hij met deze zin tot uitdrukking?
ausdrücken	uitdrukken	Was wird mit diesem Satz ausgedrückt ?	Wat wordt er met deze zin uitgedrukt?
Deutsch	Nederlands	Satz	zin
Aussage	uitspraak	Welche Aussage ist richtig?	Welke uitspraak is juist?
aussagen	zeggen	Was wird in diesem Satz ausgesagt ?	Wat wordt er in deze zin gezegd?
Bedeutung	betekenis	Was ist die Bedeutung dieses Wortes?	Wat is de betekenis van dit woord ?
Bedingung	voorwaarde	Unter welcher Bedingung kann er wieder teilnehmen?	Onder welke voorwaarde kan hij weer deelnemen?
Behauptung	bewering	Welche Behauptung stimmt?	Welke bewering is juist / klopt?
beschreiben	beschrijven	Was beschreibt der 1. Absatz?	Wat beschrijft de eerste alinea?
sich beziehen auf	betrekking hebben op	Worauf bezieht sich dieser Absatz?	Waar heeft deze alinea betrekking op?
deutlich machen	duidelijk maken	Was machen diese Zeilen deutlich ?	Wat maken deze regels duidelijk?

Deutsch	Nederlands	Satz	zin
enthalten	bevatten	Welcher Absatz enthält die Antwort auf diese Frage?	Welke alinea bevat het antwoord op deze vraag?
ersetzen	vervangen	Wodurch kann man den Doppelpunkt in Absatz 4 ersetzen ?	Waardoor kun je de dubbele punt in alinea 4 vervangen?
geeignet sein	geschikt sein	Er muss für den Job geeignet sein .	Hij moet geschikt zijn voor het baantje.
Gegensatz	tegenstelling	Im Gegensatz zu dir bin ich schon fertig.	In tegenstelling tot jou ben ik al klaar.
Grund	reden	Aus welchem Grund hast du das gemacht?	Om welke reden heb je dat gedaan?
sich handeln um	gaan over	Kann es sich um eine Tatsache handeln ?	Kan het gaan over een feit?
hervorgehen aus	blijken uit	Was geht aus dem letzten Satz / diesen Zeilen / dem letzten Absatz / der Einleitung über hervor ?	Wat blijkt uit de laatste zin / deze regels / de laatste alinea / de inleiding?
Inhalt	inhoud	Mit welchem Wort lässt sich der Inhalt des Textes zusammenfassen?	Met welk woord laat zich de inhoud van de tekst samenvatten?
Kern	hoofdgedachte	Was ist der Kern des 3. Absatzes?	Wat is de hoofdgedachte van de 3e alinea?
den Kern treffen	de hoofdgedachte weergeven	Welches Wort trifft den Kern des letzten Absatzes?	Welk woord geeft de hoofdgedachte van de laatste alinea weer?
Lösung	oplossing	Was ist die Lösung dieses Problems?	Wat is de oplossing voor dit probleem?
in die Lücke	op de open plek	Welches Wort passt im Sinne des Textes in die Lücke ?	Welk woord past volgens de strekking van de tekst op de open plek?
meinen	bedoelen, denken, vinden (van)	Was meint Frau Meier zu diesem Thema?	Wat denkt mevrouw Meier over dit onderwerp?
		Was ist damit gemeint ?	Wat wordt daarmee bedoeld?
nach	volgens	Welche Aussage ist nach dem 1. Absatz korrekt?	Welke uitspraak is volgens de 1e alinea correct?
passen zu	passen bij	Welches Wort passt am besten zum letzten Absatz?	Welk woord past het beste bij de laatste alinea?
im Recht sein	gelijk hebben	Warum willst du immer im Recht sein ?	Waarom wil je steeds gelijk hebben?

Deutsch	Nederlands	Satz	zin
Satz	zin	Lies den ersten und den letzten Satz .	Lees de eerste en de laatste zin.
schließen aus	concluderen uit	Was kann man aus dem 2. Absatz schließen ?	Wat kun je concluderen uit de tweede alinea?
Schlussfolgerung	conclusie	Ist die Schlussfolgerung richtig?	Is de conclusie juist?
spricht aus	wordt duidelijk uit	Welche Meinung spricht aus Absatz 2?	Welke mening wordt duidelijk uit alinea 2?
Standpunkt vertreten	standpunt innemen	Welchen Standpunkt vertritt Frau Maier?	Welk standpunt neemt mevrouw Maier in?
übereinstimmen mit	overeenkomen met	Welche Aussage stimmt mit dem letzten Absatz überein ?	Welke uitspraak komt overeen met de laatste alinea?
		Welches Wortpaar stimmt mit diesen zwei Sätzen überein ?	Welk woordpaar komt overeen met deze twee zinnen?
Überschrift	kopje, titel	Welche Überschrift passt am besten zum 1. Absatz?	Welke kopje / titel past het beste bij de eerste alinea?
Verfasser	auteur	Welche Meinung hat der Verfasser ?	Welke mening heeft de auteur?
sich verhalten zu	in relatie staan tot / zich verhouden tot	Wie verhält sich dieser Satz zum hervorgehenden?	Hoe verhoudt deze zin zich tot de voorafgaande?
das Verhältnis zwischen A und B	de verhouding tussen A en B	Was ist das Verhältnis zwischen dem 1. und dem 2. Satz?	Wat is de verhouding tussen de 1e en de 2e zin?
Voraussetzung	voorwaarde	Ich habe die Voraussetzung für die Prüfung erfüllt.	Ik heb voldaan aan de voorwaarde voor het tentamen.
vorhergehend	voorgaand	Wie schließt dieser Satz an den vorhergehenden Satz an?	Hoe sluit deze zin aan op de voorgaande zin?
zeigen	laten zien	Was zeigt der 4. Absatz?	Wat laat de 4e alinea zien?
Zeile	regel	Was ist der Kern dieser Zeile ?	Wat is de kern van deze regel?
Ziel	doel	Was ist das wichtigste Ziel dieses Textes?	Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
zutreffen auf	van toepassing zijn op	Welche Aussage trifft auf die Person zu ?	Welke uitspraak is van toepassing op de persoon?

31 Woordenboekgebruik D-N

Oefen het opzoeken van woorden, zodat je daarmee tijdens het examen niet te veel tijd verliest. Maar probeer het woordenboek niet te veel te gebruiken. Veel Duitse en Nederlandse woorden lijken op elkaar. Soms lijkt een Duits woord ook op een Engels of Frans woord dat je al kent. Daarnaast kun je de betekenis van een woord ook vaak uit de context opmaken. Kun je de betekenis niet afleiden, zoek het woord dan op.

werkwoorden	In het woordenboek vind je alleen hele werkwoorden. Je moet een werkwoordsvorm dus omzetten naar het hele werkwoord.	Das geschah am Mittwoch.	De vorm geschah is een verledentijdsvorm van het hele werkwoord geschehen . → gebeuren
zelfstandige naamwoorden	In het woordenboek vind je alleen het enkelvoud. Een meervoudsvorm moet je dus herleiden tot het enkelvoud.	Wo sind eure Fahrräder ?	Het woord Fahrräder is de meervoudsvorm van het enkelvoud Fahrrad . → fiets
	In het woordenboek vind je lang niet alle samengestelde zelfstandige naamwoorden. Zoek de betekenis van de samenstellende delen op en combineer die betekenissen tot één woord.	Kennst du den Jugendherbergsleiter ?	Het woord Jugendherbergsleiter bestaat uit de woorden Jugendherberge en Leiter . → jeugdherberg, leider → de leider van een jeugdherberg
bijvoeglijke naamwoorden	In het woordenboek vind je van bijvoeglijke naamwoorden alleen de basisvorm. Je moet uitgangen dus even wegdenken.	Was sind die beliebtesten Sportarten der Welt?	De uitgang van het bijvoeglijk naamwoord is -esten . De vertaling van beliebt is 'populair'. → populairste

KIJK- EN LUISTERVAARDIGHEDEN

32 Kijk- en luisterstrategieën

A Voorbereiding

Je kunt je zelf oefenen in kijk- en luistervaardigheid met behulp van Duitstalige tv- en radioprogramma's en muziek. In het laatste geval kun je eventueel meelesen met een songtekst. Je vindt geschikt materiaal op onder andere YouTube en de websites van DW (*Deutsche Welle*), ZDF, ARD, RTL ProSieben en SAT1.

Kies programma's over onderwerpen die je leuk vindt. Je weet dan vaak al iets over het onderwerp en dan is het programma gemakkelijker te volgen. Maak tijdens het kijken of luisteren korte aantekeningen of noteer kernwoorden. Dit dwingt je om de kern te begrijpen.

Luister- en kijkfragmenten gaan altijd over mensen en de dingen om je heen. Hoe beter je weet wat er in de wereld speelt, hoe meer je zult begrijpen. Volg daarom het nieuws in kranten, op tv en op internet.

Vergroot je woordenschat. Hoe meer woorden en uitdrukkingen je kent, hoe gemakkelijker je iets kunt verstaan. Duitse signaalwoorden zijn ook belangrijk. Ze helpen je om de opbouw van een fragment te volgen.

Je hoeft niet elk woord uit een luistertekst te begrijpen. Het gaat er meestal om dat je de kern of kernwoorden begrijpt. Soms lijken woorden op het Nederlands of kun je de betekenis afleiden uit een andere taal. Dat maakt het gemakkelijker om de tekst te volgen. Bijvoorbeeld *Hitze* is 'hitte' en *kalt* is 'koud' in het Nederlands; *nächst* is *next* en *Warnung* is *warning* in het Engels.

B Tijdens het kijken en luisteren

Lees – voordat je een fragment beluistert – de vraag en de antwoordmogelijkheden (als het een meerkeuzetoets is). Gebruik hiervoor de pauzes tussen de fragmenten.

Soms zijn de antwoorden lang en staan er moeilijke woorden in. Bepaal de kern en probeer die te onthouden. Of onderstreep – als dit is toegestaan – de kern van de vraag en de antwoordalternatieven. Tijdens het luisteren heb je geen tijd om alle antwoorden volledig te lezen.

Concentreer je op wat je hoort. Je ogen zijn gericht op de tekst, maar je leest niet intensief.

Een voorbeeld uit een luistertoets

Warum bekommt ein Mann einen Teil vom Kaufpreis seines Autos zurück?

- a Er konnte im Auto nicht seine übliche Arbeitskleidung tragen.
- b Er stieß immer wieder mit dem Kopf gegen das Dach.
- c Er bekam ein kleineres Modell, als er bestellt hatte.

Onderstreep – als dit is toegestaan – het belangrijkste uit elk antwoord. Of houd het belangrijkste in gedachten.

- a Er konnte im Auto nicht seine übliche Arbeitskleidung tragen.
- b Er stieß immer wieder mit dem Kopf gegen das Dach.
- c Er bekam ein kleineres Modell, als er bestellt hatte.

Blijf luisteren, ook als je denkt dat je het juiste antwoord al hebt gehoord. Het antwoord kan nogmaals bevestigd worden of je moet je keuze herzien. Veel sprekers herhalen zich namelijk vaak. Als je iets niet meteen zeker weet: blijf luisteren; soms zegt de spreker het nog een keer, maar dan met andere woorden.

Let op zaken als klemtoon (die geeft aan wat belangrijk is) en intonatie (die geeft bijvoorbeeld aan of iets een vraag of een mededeling is).

Blijf je bij een kijkfragment vooral concentreren op wat je hoort. De beelden zijn ondersteunend en kunnen je helpen de gehoorde tekst beter te begrijpen.

Als je het antwoord op een vraag niet weet, vul dan een voorlopig antwoord in. Geef met een klein tekentje aan dat je twijfelde en kijk later nog een keer naar de vraag. Onthoud: meestal is het eerst gekozen antwoord het juiste antwoord.

SCHRIJFVAARDIGHEDEN

Bij het schrijven van een tekst moet je rekening houden met de persoon die de tekst gaat lezen. Daar pas je je toon en woordgebruik op aan.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen formele en informele teksten.

Formele teksten – zoals een klachtenbrief, een sollicitatiebrief of een reservering – zijn afstandelijker en beleefder dan informele teksten. Je gebruikt in formele teksten een ‘hogere woordenschat’ bijvoorbeeld om te zeggen dat je ergens niet tevreden over bent dan in een e-mail aan een vriend/vriendin. De toon in een informele tekst is persoonlijker. Een informele tekst is bijvoorbeeld een e-mail aan een vriend/vriendin.

33 Persoonlijke brief / e-mail (informeel)

aanhef

inhoud

afsluiting

E-Mail

Absender:	Anna
Empfänger:	Lukas
Betreff:	Job gefunden!

Lieber Lukas,

vielen Dank für deine E-Mail. Natürlich hätte ich dir viel eher schreiben müssen, aber du kennst das ja: Am Anfang des Schuljahres hat man immer viel zu viel zu tun. Wie geht's dir? Hat eure Schule schon angefangen?

Ich habe endlich einen Job gefunden! Es gab nach den Ferien eine Stelle im Supermarkt, wo wir selbst auch immer einkaufen. Ein Klassenkamerad machte mich darauf aufmerksam. Sein Chef hatte ihn gefragt, ob er noch jemanden kennt, der aushelfen könnte. Da ist er zu mir gekommen. Ich habe natürlich sofort ja gesagt! Toll, oder?

Mit dem Geld, das ich jetzt verdienen werde, kann ich nächstes Jahr in den Urlaub fahren. Vielleicht könnte ich mal zu dir kommen. Was hältst du davon? Wann hast du Ferien? Oder hast du schon andere Pläne? Gib mir bitte Bescheid.

Schreib bald wieder. Schönen Gruß an deine Familie.

Tschüs

Anna

→ Adres (brief)

In een e-mail hoef je geen adresgegevens te noteren. Bij een brief moet dat wél: bij het adres op een envelop laat je het eventuele lidwoord voor de naam van het land weg. In de brief zelf hoef je het adres niet nogmaals te noemen.

→ Plaats en datum (brief)

In een e-mail hoef je niet apart de datum te noemen. In een brief moet dat wél. Rechts tegen de kantlijn noteer je de datum als volgt:

- 3. September 2020, of
- 3.9.2020

→ Aanhef (brief en e-mail)

Linksboven – in de brief onder de regel onder de datum – schrijf je de aanhef.

- *Lieber Lukas, / Liebe Anna,* Beste Lukas, / Beste Anna,
- *Hallo Lukas / Anna / Freunde,* Hallo Lukas / Anna / vrienden,
- *Lieber Onkel und liebe Tante,* Lieve oom en tante,

De aanhef eindigt met een komma. Eén regel onder de aanhef begint de eigenlijke inhoud van de brief / e-mail. Omdat de aanhef met een komma eindigt, begint de eerste zin met een *kleine letter*, tenzij het een woord is dat altijd met een hoofdletter geschreven wordt. (In het Nederlands wordt hier altijd een hoofdletter gebruikt.)

→ Inhoud

De inhoud van een persoonlijke brief / e-mail bestaat vaak uit vier delen:

- het begin, waarin bijvoorbeeld staat:

• <i>wie geht's euch?</i>	Hoe gaat het met jullie?
• <i>wie geht es deiner Familie?</i>	Hoe gaat het met je familie?
• <i>danke für euren Brief.</i>	Bedankt voor jullie brief.
• <i>mir geht's prima.</i>	Met mij gaat het prima.
• <i>in der letzten Zeit hatte ich viel zu tun.</i>	Afgelopen tijd had ik het erg druk.
- het centrale deel, waarin je een of meerdere zaken bespreekt of waarin je ergens op reageert. Als er meerdere onderwerpen aan de orde komen, gebruik je voor elk onderwerp een aparte alinea.
- het slot, waarin bijvoorbeeld staat:

• <i>Schreib uns bald wieder.</i>	Schrijf ons snel terug.
• <i>Wir sehen uns im Juni.</i>	We zien elkaar in juni.
• <i>Schönen Gruß an alle.</i>	Doe iedereen de groeten.
• <i>Ich freue mich darauf...</i>	Ik verheug me erop...
• <i>Ich hoffe, dass...</i>	Ik hoop dat...
• <i>Melde dich!</i>	Laat wat van je horen!
• <i>Viel Erfolg!</i>	Veel succes!
- de afsluiting:

• <i>Bis bald</i>	Tot gauw,
• <i>Herzliche Grüße</i>	Hartelijke groeten,
• <i>Alles Gute</i>	Het beste,
• <i>Viele Grüße</i>	Groetjes,
• <i>Tschüs</i>	Doei,

Na de afsluiting komt in het Duits *geen* punt of komma. Eronder noteer je je naam.

→ Bijlagen

Een bijlage bij een e-mail noem je *Anhang*; een bijlage bij een brief noem je *Anlage*.

- *Im Anhang findest du ein tolles Bild vom Urlaub.* Als bijlage vind je een fantastische foto van de vakantie.
- *In der Anlage findest du ein Bild von mir.* Als bijlage vind je een foto van mij.

34 Zakelijke brief / e-mail (formeel)

afzender

Victor van Dalen
Prins Hendrikstraat 34
6800 AJ Arnheim
NIEDERLANDE

t.a.v.

adres

postcode

Feriensportcamp
Herrn Walter Huber
Tirolerstraße 55
5010 Salzburg
ÖSTERREICH

datum

15. März 2020

onderwerp

Bewerbung um ein Praktikum

aanhef

Sehr geehrter Herr Huber,

inhoud

im Internet habe ich Ihre Anzeige gelesen. Mein Name ist Victor van Dalen. Ich bin sechzehn Jahre alt und Schüler der vierten Klasse einer Hauptschule in Arnheim. Ich interessiere mich sehr für Ihren Ferienjob und möchte mich daher gern um diesen Ferienjob bewerben. Und ich habe vor, Österreich besser kennen zu lernen und meine Sprachkenntnisse zu verbessern.

Ich könnte im Juli oder im August bei Ihnen arbeiten. In den Niederlanden habe ich bereits Erfahrung mit Kindern gesammelt. Ich trainiere zweimal pro Woche ein Fußballteam. Die Jungen sind neun und zehn Jahre alt. Es macht mir viel Spaß, mit Kindern zu arbeiten.

Ich bin sehr kommunikativ, kontaktfreudig und kann gut mit Kindern umgehen. Darüber hinaus bin ich sehr geduldig. Auch spreche ich sehr gut Deutsch und Englisch.

In der Anlage sende ich Ihnen ein Foto, meinen Lebenslauf und mein Zeugnis. Über eine positive Antwort würde ich mich sehr freuen.

afsluiting

Mit freundlichen Grüßen

handtekening

Victor van Dalen

bijlagen

Anlagen: Foto, Lebenslauf, Zeugnis

→ Adres

Je noteert linksboven eerst je eigen adres. Schrijf óf je voornaam óf je voorletter(s). Daarna schrijf je het adres van de ontvanger. Bij het adres van de ontvanger noem je óf een straatnaam en nummer óf een postbus en nummer, niet allebei.

→ Postcode

Een Duitse postcode (*die Postleitzahl*) bestaat uit 5 cijfers. Een Zwitserse en een Oostenrijkse postcode hebben 4 cijfers.

→ Datum

Hiervoor geldt hetzelfde als bij de persoonlijke / informele brief / e-mail.

→ Onderwerp

Je noemt het onderwerp van de brief. Begin met een hoofdletter en zet er **geen** punt achter.

→ Aanhef

Als je niet weet wie de ontvanger is, schrijf je:

- *Sehr geehrte Damen und Herren,* Geachte dames en heren,

Als je wél weet wie de ontvanger is, schrijf je:

- *Sehr geehrter Herr Peters,* Geachte heer Peters,
- *Sehr geehrte Frau Peters,* Geachte mevrouw Peters,

Je zet **geen** initialen voor de naam. Achter de aanhef zet je een komma.

→ Inhoud

Eén of twee regels onder de aanhef begint de eigenlijke inhoud van de brief / e-mail. Omdat de aanhef met een komma eindigt, begint de eerste zin met een **kleine letter**, tenzij het een woord is dat altijd met een hoofdletter geschreven wordt. (In het Nederlands wordt hier altijd een hoofdletter gebruikt.)

Begin de brief **niet** met *ich*.

De inhoud van een zakelijke brief / e-mail bestaat vaak uit vier delen:

- 1 het begin: er zijn meerdere manieren om een brief te beginnen; bij een sollicitatiebrief begin je vaak met:
 - *im Internet habe ich Ihre Anzeige gelesen.* Op internet heb ik uw advertentie gelezen.
- 2 het centrale deel: als er meerdere onderwerpen aan de orde komen, gebruik je voor elk onderwerp een aparte alinea.
- 3 het slot, waarin bijvoorbeeld staat:
 - *Vielen Dank im Voraus!* Bij voorbaat dank!
 - *Vielen Dank für Ihre Mühe!* Hartelijk dank voor de moeite!
 - *Ich hoffe auf eine baldige Antwort.* Ik hoop op een spoedig antwoord.
 - *Ich freue mich über eine Einladung zu einem Gespräch.* Ik verheug me op een uitnodiging voor een gesprek.

4 de slotgroet / afsluiting:

- *Mit freundlichem Gruß*
- *Mit freundlichen Grüßen*

Met vriendelijke groet,

Met vriendelijke groeten,

Achter de slotgroet / afsluiting zet je in het Duits **geen** komma.

Eindig met je handtekening en je voor- en achternaam. Zet **geen** punt achter je naam.

→ **Bijlagen**

Onderaan geef je aan dat er bij de brief een bijlage (*Anlage*) of meerdere bijlagen (*Anlagen*) horen. Daaronder zet je welke bijlagen het zijn.

→ **Tips zakelijke brief / e-mail**

- In een zakelijke brief gebruik je altijd de u-vorm (*Sie*), nooit de jij-vorm (*du*).
- Verplaats je in de persoon of de personen voor wie de tekst is bedoeld.
- Vraag je kritisch af of en hoe de inhoud van je brief bij de lezer overkomt.
- Bedenk voordat je gaat schrijven hoe je de brief wilt indelen en wat je in welke alinea wilt schrijven.
- Probeer de zinnen goed met elkaar te verbinden met verbindingswoorden (*und, aber, sondern, auch, außerdem, zudem, darüber hinaus, zum Schluss* enzovoort).
- Probeer herhalingen te vermijden. Zoek naar een andere formulering. Gebruik hiervoor eventueel een online synoniemenwoordenboek.
- Zorg voor afwisseling: dus niet bijvoorbeeld elke zin met *Ich* beginnen.
- Controleer of je aan alle briefconventies hebt gehouden.

35 Curriculum vitae (cv)

Een cv (*Lebenslauf*) is een schematisch overzicht van wie je bent en wat je kunt. Je cv bestaat in ieder geval uit een opsomming van:

- je persoonlijke gegevens
- de opleidingen die je gevolgd hebt
- je talenkennis
- je werkervaring

Met een cv probeer je een werkgever ervan te overtuigen dat jij voor hem interessant bent als werknemer. Een cv is kort, bondig en strak vormgegeven. In één oogopslag moet duidelijk worden wie je bent en wat je in huis hebt. Werk met een duidelijke en consequente lay-out. Voorkom spel- en typefouten. Vermijd afkortingen.

LEBENS LAUF**Persönliche Daten**

<i>Vor- und Nachname</i>	Victor van Dalen
<i>Geburtsort und -datum</i>	Arnhem, 30. Januar 2005
<i>Adresse</i>	Prins Hendrikstraat 34 6800 AJ Arnhem
<i>Telefon</i>	+31 66 5389292
<i>E-Mail-Adresse</i>	victorvand@hotmail.com

Schulische Ausbildung

<i>2017-</i>	Seit 2017 Hauptschule in Arnhem
<i>2009-2017</i>	8 Jahre Grundschule

Sprachkenntnisse

<i>Niederländisch</i>	Muttersprache
<i>Englisch</i>	sehr gut
<i>Deutsch, Französisch</i>	Grundkenntnisse

Erfahrung

<i>Charaktereigenschaften</i>	Seit 2016 Trainer eines Kinderfußballteams in Arnhem geduldig, humorvoll, pünktlich, kontaktfreudig
<i>Hobbys</i>	Fußball, Tennis, Mountainbiken, Schwimmen

❖ **Persoonlijke gegevens**

Vermeld hier:

- je voornaam en achternaam
- je adres met postcode en woonplaats
- je telefoonnummer en je e-mailadres
- je geboortedatum en -plaats

❖ **Opleiding en scholing**

Vermeld bij alle opleidingen, studies en cursussen je diploma's en het jaar waarin je die behaald hebt.

❖ **Ervaring**

Vermeld bij je werkervaring je vorige werkkringen. Noem voor zover van belang ook stages en vakantiewerk. Geef bij elke werkring:

- de naam en de plaats van het bedrijf of de instelling
- de jaren dat je daar hebt gewerkt
- een korte aanduiding van je functie

❖ **Maatwerk**

Laat je cv aansluiten bij wat de werkgever zoekt. Maak geen standaardtekst voor elke sollicitatie. Als je een hobby hebt die bij het werk past, kan het noemen van juist die hobby de werkgever ervan overtuigen dat jij een geschikte kandidaat bent.

36 Schreibtool

Als je een brief of een tekst gaat schrijven, moet je op veel zaken letten. Een tekst is niet meteen perfect. Neem de tijd om je tekst te herzien en corrigeer hem voordat je een eindversie inlevert. Laat de tekst ook door iemand anders lezen en laat fouten markeren. Zijn de inhoud en de opbouw van de tekst duidelijk?

In deze *Schreibtool* vind je een overzicht van onderwerpen waar je bij het nakijken van geschreven teksten op kunt letten.

Kies bij het nakijken van je eigen werk steeds een aantal (bijvoorbeeld drie) van deze onderwerpen uit waaraan je aandacht besteedt. Turf per gekozen onderwerp het aantal fouten dat je gemaakt hebt. Als je weinig geturfd hebt, richt je dan bij je volgende geschreven tekst op een ander onderwerp. Als je veel geturfd hebt, let dan nog eens extra op dit onderwerp en probeer jezelf te verbeteren.

	Onderwerp	Voorbeeld
1	spelling (hoofdletters, <i>Umlaut</i>)	Die <u>Bü</u> cher sind in der <u>S</u> chule.
2	onderwerp + persoonsvorm	Er ... hat Hunger. Die Kinder ... essen Eis.
3	vervoeging van het werkwoord	er <u>s</u> pricht, sie <u>w</u> artet
4	persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord	<u>E</u> r kennt <u>m</u> eine Schwester gut.
5	voorzetsel + naamval	Das ist <u>f</u> ür <u>d</u> ich.
6	werkwoord + naamval	Ich <u>h</u> elfe <u>d</u> ir.
7	ontleden / HIJ/HEM-proef	<u>I</u> ch kenne <u>s</u> eine Schwester.
8	uitgang van het bijvoeglijk naamwoord	ein netter <u>M</u> ann
9	geslacht van het zelfstandig naamwoord	<u>d</u> ie Prüfung, <u>d</u> as Datum
10	woordvolgorde (hoofdzin – bijzin)	Er kommt nicht, denn <u>e</u> r <u>i</u> st krank. Er kommt nicht, weil er krank <u>i</u> st. Er war nicht da, weil er krank <u>g</u> ewesen <u>i</u> st.
11	<i>das / dass</i>	Das Mädchen, <u>d</u> as ich kenne, ist 17 Jahre alt. Ich hoffe, <u>d</u> ass sie kommen wird.
12	voegwoord	Er kommt, <u>o</u> bwohl er viel Arbeit hat.
13	consequent gebruik van <i>du-</i> en <i>Sie-</i> vormen (persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord)	Kannst <u>d</u> u mir <u>d</u> ein Handy geben? Ich kann <u>S</u> ie anrufen. Wie ist <u>I</u> hre Nummer?

14	woordenboekgebruik	<u>hoop</u> : Ich hoffe – (<i>niet</i> : Ich Haufen)
15	briefconventies (aanhef, briefindeling, slotgroet)	Lieber Ralf, / Liebe Eva, ... Viele Grüße

37 Redemittel schreiben

→ Schrijven (informeel)

Voorstellen	
Met mij gaat het goed. Hoe gaat het met jullie?	Mir geht's gut. Wie geht's euch?
Mijn naam is ... en ik ben 17 jaar.	Mein Name ist ... und ich bin 17 Jahre alt.
Ik zit in de tweede / derde klas.	Ich gehe in die achte / neunte Klasse.
Ik zit op het vmbo / havo.	Ich gehe in die Hauptschule / Realschule.
Ik woon in een dorp / een stad.	Ich wohne in einem Dorf / in einer Stadt.
Ik kom uit Nederland.	Ich komme aus den Niederlanden.
Ik heb een broer en een zus.	Ich habe einen Bruder und eine Schwester.
Ik heb geen broers en zussen.	Ich habe keine Geschwister.
We hebben een rijtjeshuis / een twee-onder-een-kapwoning.	Wir haben ein Reihenhaus / eine Doppelhaushälfte.
Ik woon in een flat.	Ich wohne in einem Hochhaus.
We hebben een appartement.	Wir haben eine Wohnung.

Bedanken	
Hartelijk dank voor je e-mail.	Herzlichen Dank für deine E-Mail.
Hartelijk dank voor de foto's.	Vielen Dank für die Fotos.
Bedankt voor jullie brief.	Danke für euren Brief.

Je verontschuldigen	
Het spijt me dat je zo lang niets van me gehoord hebt.	Es tut mir leid, dass du so lange nichts von mir gehört hast.
Ik had het druk de laatste weken.	Ich hatte in den letzten Wochen viel zu tun.
Ik had je veel eerder moeten schrijven.	Ich hätte dir viel eher schreiben sollen.
Afgelopen tijd had ik het erg druk.	In der letzten Zeit hatte ich viel zu tun.

Iemand feliciteren / iemand iets toewensen

Van harte gefeliciteerd met je verjaardag!	Herzlichen Glückwunsch zum Geburtstag!
Vrolijk kerstfeest en fijne vakantie!	Frohe Weihnachten und schöne Ferien!
Gelukkig nieuwjaar!	Ein glückliches neues Jahr!
Ik wens je het beste toe!	Ich wünsche dir alles Gute!
Beterschap!	Gute Besserung!

Afsluiten

Schrijf snel terug.	Schreib bald wieder.
We zien elkaar in juni.	Wir sehen uns im Juni.
Doe iedereen de groeten.	Schönen Gruß an alle.
Ik verheug me erop je te zien.	Ich freue mich darauf, dich zu sehen.
Ik hoop dat ik snel iets van je hoor.	Ich hoffe, dass ich bald wieder von dir höre.
Laat wat van je horen!	Melde dich!
Veel succes!	Viel Erfolg!
Tot gauw!	Bis bald!
Hartelijke groeten	Herzliche Grüße
Het beste	Alles Gute
Groetjes	Viele Grüße
Doei!	Tschüs!

→ Schrijven (formeel)

Openingszinnen

Op internet heb ik uw advertentie gelezen.	Im Internet habe ich Ihre Anzeige gelesen.
In de <i>Süddeutsche Zeitung</i> van 3 april heb ik gelezen dat...	In der <i>Süddeutschen Zeitung</i> vom 3. April habe ich gelesen, dass...
Op uw website heb ik gelezen dat u op zoek bent naar een ober.	Auf Ihrer Webseite habe ich gelesen, dass Sie auf der Suche nach einem Kellner sind.

Meer informatie geven

Ik spreek vloeiend Spaans.	Ich spreche fließend Spanisch.
Ik zou graag ervaring in het buitenland opdoen.	Ich würde gern Auslandserfahrung sammeln.
Graag zou ik een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek ontvangen.	Über eine Einladung zu einem Vorstellungsgespräch würde ich mich freuen.

Bedanken

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw spoedige reactie.	Vielen Dank im Voraus für Ihre schnelle Reaktion.
Bij voorbaat hartelijk dank voor uw moeite.	Vielen Dank im Voraus für Ihre Mühe.
Bedankt voor de informatie!	Vielen Dank für die Information!
Bij voorbaat dank!	Vielen Dank im Voraus!
Hartelijk dank voor de moeite!	Vielen Dank für Ihre Mühe!

Om informatie vragen

Zou u mij nadere informatie kunnen mailen?	Könnten Sie mir bitte nähere Informationen mailen?
Zou u mij een folder kunnen sturen?	Könnten Sie mir einen Prospekt / einen Folder schicken?

Reserveren

Ik zou graag willen reserveren voor 3 juli tot en met 21 juli.	Ich möchte gern vom 3. bis zum 21. Juli reservieren.
--	--

Afsluiten

Ik hoop op een spoedig antwoord!	Ich hoffe auf eine baldige Antwort!
Met vriendelijke groet, / Met vriendelijke groeten,	Mit freundlichem Gruß / Mit freundlichen Grüßen

→ Schrijven (overig)

Je mening geven en iemand naar zijn/haar mening vragen

Ik ben het ermee eens.	Ich bin damit einverstanden.
Wat vind je ervan?/ Hoe vind jij dit?	Was meinst du dazu? / Was hältst du davon? / Wie findest du das?
Ik heb een andere mening.	Da bin ich anderer Meinung.
Daar moet ik nog eens over nadenken.	Das muss ich mir nochmal überlegen.
Ja, dat bevalt me veel beter.	Ja, das gefällt mir viel besser.

Je gevoelens uiten en iemand naar zijn/haar gevoelens vragen

Wat is er aan de hand? Waarom ben je boos?	Was ist los? Warum bist du böse?
Ik ben teleurgesteld. Begrijp je dat?	Ich bin enttäuscht. Verstehst du das?
Ik heb al heel lang niets van je gehoord!	Ich habe schon lange nichts von dir gehört!
Super, dank je wel! Ik was er erg blij mee.	Super, danke! Ich habe mich total darüber gefreut.

Iemand geruststellen

Blijf maar rustig.	Immer mit der Ruhe.
Het spijt me voor je.	Es tut mir leid für dich.

SPREEK- EN GESPREEKSVAAARDIGHEDEN

Spreeken in een vreemde taal is vooral een kwestie van doen. Door veel te oefenen en te spreken wordt de drempel lager en durf je meer Duits te spreken. Bij het spreken is het van belang welk doel je hebt. Pas je toon en woordgebruik aan aan je gesprekspartner of publiek.

38 Spreekstrategieën

Bij spreken is er een verschil tussen spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid. Bij spreekvaardigheid houd je bijvoorbeeld een presentatie, alleen of samen met iemand anders. Bij gespreksvaardigheid voer je een gesprek, bijvoorbeeld een dialoog, interview, debat of telefoongesprek.

- Probeer vooraf te bedenken welke vragen je van het publiek of van je gesprekspartner kunt krijgen. Je kunt je op die vragen voorbereiden door korte notities te maken.
- Probeer zo duidelijk mogelijk te spreken. Concentreer je op de uitspraak en de inhoud. Praat niet te snel of te langzaam. Gebruik verbindingswoorden (bijvoorbeeld: *außerdem*, *jedoch*) om je verhaal goed samenhangend te maken.
- Leer basiszinnen uit je hoofd en gebruik deze zinnen ook. Leer geen ingewikkelde zinnen uit je hoofd die je niet zelf hebt geformuleerd of die je zelf niet begrijpt.
- Neem actief deel aan het gesprek, bijvoorbeeld door vragen aan de ander te stellen. Vraag door, wees niet snel tevreden.
- Maak hele zinnen, beantwoord gesloten vragen niet alleen maar met 'ja' of 'nee', maar onderbouw ook je antwoord.
- Gebruik compenserende strategieën. Dat wil zeggen: als je niet op een woord of zin kunt komen, geef dan een omschrijving met andere woorden, of beschrijf hoe iets eruitziet, waarvoor je het kunt gebruiken, waar het op lijkt...
- Blijf doorpraten. Je kunt dit doen door:
 - in je antwoord een deel van de vraag te herhalen;
 - te zeggen dat je iets niet begrijpt;
 - een voorbeeld te vragen;
 - om herhaling of uitleg te vragen;
 - woorden te omschrijven of situaties te beschrijven als je een woord of uitdrukking niet weet, of door bijvoorbeeld uit te leggen waar je iets voor kunt gebruiken.

Oefen ook in twee- of viertallen.
Gebruik het ... Feedbackformular Sprechen en bespreek de feedback.

FEEDBACKFORMULAR	Naam:
Ik kon de presentatie ... volgen.	goed / niet goed
Je sprak...	precies goed / te snel / te langzaam.
Je sprak...	duidelijk / af en toe onduidelijk / onduidelijk.
Je spreekt...	goed Duits / een beetje Nederlands / erg Nederlands.
TOP:	
TIP:	

39 Redemittel sprechen

→ Spreken (presenteren)

Openingszinnen / inleidende zinnen	
Vandaag wil ik graag iets vertellen over...	Heute möchte ich gern etwas erzählen über...
Mijn presentatie gaat over...	Meine Präsentation / Mein Vortrag handelt von...
Het onderwerp van mijn presentatie is...	Das Thema meiner Präsentation ist...
Als onderwerp heb ik gekozen: ...	Als Thema habe ich ... gewählt.
Eerst ..., dan ...	Zuerst ..., dann ...

Slotzinnen	
Dat was mijn presentatie.	Das war meine Präsentation / mein Vortrag.
Ten slotte zou ik nog graag iets willen vertellen over...	Zum Schluss möchte ich noch kurz über ... sprechen.
Hebben jullie / Heeft u nog vragen?	Habt ihr / Haben Sie noch Fragen?
Afsluitend zou ik nog graag willen zeggen dat...	Zum Schluss / Abschließend möchte ich noch sagen, dass...
Hartelijk dank voor jullie / uw aandacht!	Vielen Dank für eure / Ihre Aufmerksamkeit!

→ Spreken (een gesprek voeren)

Wat je zegt als je iemand niet begrijpt	
Het spijt me, maar ik begrijp u niet.	Es tut mir leid, aber ich verstehe Sie nicht.
Ik weet helaas niet hoe je dat in het Duits zegt.	Ich weiß leider nicht, wie man das auf Deutsch sagt.
Wat zegt u?	Wie bitte?
Kunt u dat herhalen, alstublieft?	Können Sie das bitte wiederholen?
Zou u dat nog eens kunnen zeggen, alstublieft?	Könnten Sie das bitte noch mal sagen?
Zou u misschien een voorbeeld kunnen geven?	Könnten Sie vielleicht ein Beispiel geben?
Je hebt iets verteld over	Du hast etwas über ... erzählt.
Dat heb ik niet goed begrepen.	Das habe ich nicht gut verstanden.
Ik heb nog een vraag.	Ich habe noch eine Frage.

Wat je zegt als je het juiste Duitse woord niet kent

Wat betekent dat?	Was bedeutet das?
Hoe zeg je dat in het Duits?	Wie heißt das auf Deutsch?
	Wie sagt man das auf Deutsch?
Zou u dat kunnen beschrijven?	Könnten Sie das beschreiben?
Wat bedoelt u precies?	Was meinen Sie genau?
Hoe noem je dat?	Wie nennt man das?

Een woord omschrijven

Je hebt het nodig om te bellen.	Man braucht es zum Telefonieren.
Het ziet eruit als een peer en geeft licht.	Es sieht aus wie eine Birne und gibt Licht.

→ Spreken (overig)

Iets voorstellen

Ik stel voor dat we vandaag naar de bios gaan.	Ich schlage vor, dass wir heute ins Kino gehen.
Wat vind je ervan, als we dit jaar naar Spanje vliegen?	Was hältst du davon, wenn wir dieses Jahr nach Spanien fliegen?

Op een voorstel reageren

Ik weet niet precies of ik kom of niet.	Ich weiß nicht genau, ob ich komme oder nicht.
Ik ben ervan overtuigd dat dit geen goed idee is.	Ich bin davon überzeugt, dass dies keine gute Idee ist.
Natuurlijk! Dat klinkt goed.	Na, klar! Das hört sich gut an.
Het spijt me, ik kan helaas niet komen.	Es tut mir leid, ich kann leider nicht kommen.
Nee, bedankt. Ik houd helaas niet van films.	Nein, danke. Ich mag leider keine Filme.
Dat is een goed idee!	Das ist eine gute Idee!

Bestellen

Ik wil graag een glaasje cola.	Ich möchte gern ein Glas Cola.
Voor mij graag de groentesoep.	Für mich bitte die Gemüsesuppe.

40 Uitspraak

Een goede uitspraak zorgt ervoor dat anderen beter kunnen begrijpen wat je zegt.

Het alfabet

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
aa	bee	tsee	dee	ee	ef	gee	haa	ie	jot	kaa	el	em
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
en	oo	phee	khoe	er	es	thee	oe	fau	vee	iks	uupsielon	tset

In de tabel zijn klanken opgenomen die kunnen afwijken van het Nederlands. Weet je niet precies hoe je een woord moet uitspreken? Typ het woord in op een site zoals www.acapela-group.com en luister naar de uitspraak.

Klinkers

letter	a		e		i	
omschrijving	lange a	korte a	lange e	korte e	lange i	korte i
zoals in	<i>taal</i>	<i>dag</i>	<i>been</i>	<i>pen</i>	<i>tien</i>	<i>kip</i>
voorbeeld	Nase fahren Paar	das Alter Klasse	Weg sehen Tee	es Ende hell	Kino Tier ihr	bis Kind sonnig

letter	o		u	
omschrijving	lange o	korte o	lange oe	korte oe
zoals in	<i>boom</i>	<i>bos</i>	<i>zoen</i>	<i>goed</i>
voorbeeld	Brot Boot wohnen	von Wolke Mittwoch	Buch Blume Kuh	Butter Gruppe Hund

Klinkers mit umlaut

letter	ä		äu	ö		ü	
omschrijving	lange ee	korte e	van korte o naar korte i	eu	korte ö	lange u	korte u
zoals in	<i>crème</i>	<i>pen</i>	<i>konvooi</i>	<i>deur</i>	<i>euro</i>	<i>muur</i>	<i>zus</i>
voorbeeld	spät zählen	ärgern Bäcker	Bäume Häuser	hören Föhn	zwölf löschen	Schüler früh	dünn Glück

Tweeklanken			
letter	ai, ei, ey	au	eu
omschrijving	van korte a naar korte i	van korte a naar korte oe	van korte o naar korte i
zoals in	<i>Ceylon</i>	<i>Foul</i>	<i>konvooi</i>
voorbeeld	Mai Wein Meyer	blau Haus behaupten	Leute Beule deutsch

Medeklinkers								
letter	c		ch		g			
omschrijving	t met scherpe s	k-klank	zachte g	harde g	Engelse g	k-klank	zachte g	zjuh-klank
zoals in	<i>fiets</i>	<i>coffie</i>	<i>licht</i>	<i>lachen</i>	<i>langs</i>	<i>rok</i>	<i>vliegje</i>	<i>etage</i>
voorbeeld	Cent circa	Café Curry	echt mich	Buch doch	Grenze Organ	Flug Weg	achtzig fertig	Etage Garage

letter	s			z
omschrijving	s-klank	z-klank	sj-klank	t met scherpe s
zoals in	<i>haas</i>	<i>zon</i>	<i>shampoo</i>	<i>tsaar</i>
voorbeeld	das Kuss heißen	singen lesen Sommer	Schule Sport Stunde	zwei Katze Pizza

letter	v		w	y		
omschrijving	f-klank	zachte v	zachte v	lange u	korte u	j-klank
zoals in	<i>fout</i>	<i>vanille</i>	<i>vanille</i>	<i>muur</i>	<i>zus</i>	<i>yoga</i>
voorbeeld	Vater bevor	Vanille Ventil	Welt ewig	Typ Physik	Ypsilon Ägypten	Yoga Yoghurt

OVERIG

41 DACH-Länder

42 Verslagformulieren – extensief kijken / luisteren

→ Kijkformulier *Nachrichtensendung*

Je kijkt naar een uitzending van een Duits tv-journaal (bijvoorbeeld *LOGO*).

Kijk voor een programmaoverzicht op *www.ard.de*, *www.zdf.de* of *www.wdr.de*.
Of kijk op de websites van andere Duitse, Oostenrijkse of Zwitserse zenders.

Lees eerst alle vragen. Je weet dan waar je tijdens het kijken op moet letten.
Maak tijdens het kijken aantekeningen op een kladblaadje. De aantekeningen gebruik je bij het beantwoorden van de vragen.

Beantwoord de vragen in het Nederlands. Voorzie het document van je naam, je klas en de datum en sla het op in je portfolio.

- 1 Algemeen:** Noteer de datum van uitzending, de zender, de titel van het programma en de duur van de uitzending.
- 2 Onderwerp:** Noteer drie onderwerpen die tijdens de uitzending aan de orde komen en beschrijf een afbeelding die bij elk onderwerp te zien is.
- 3 Belangrijke onderwerpen:** Beschrijf de twee onderwerpen die jij het belangrijkste vindt. Kies zo mogelijk voor een binnenlandse (Duitse) en een buitenlandse onderwerp. Noteer in maximaal twee zinnen de kern van elk onderwerp.
- 4 Reportage:** Noteer de onderwerpen van twee reportages die buiten de studio zijn opgenomen.
- 5 Personen:** Welke persoon/personen komt/komen aan bod in de reportages die je hebt genoemd bij 4. Omschrijf in trefwoorden wat zij vertellen.
- 6 Het weer:** Noteer de weersverwachting voor morgen.
- 7 Beoordeling:** Beoordeel het journaal. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet.
 - De uitzending is afwisselend.
 - De uitzending is goed te verstaan.
 - De uitzending is informatief.
 - De uitzending is de moeite waard.Geef in het kort je mening over de uitzending: gebruik ongeveer 30 woorden.
- 8 Cijfer:** Geef de uitzending een cijfer tussen 1 en 10.
- 9 Nieuwe informatie:** Welke informatie uit de uitzending was nieuw voor je? Noteer dit in het kort: gebruik ongeveer 30 woorden.
- 10 Nieuwe woorden:** Noteer 10 woorden die je nu geleerd hebt. Zet ook de Nederlandse vertaling erbij.

→ **Kijkformulier *Magazin***

Je kijkt naar een *Magazin* (bijvoorbeeld *NEUNEINHALB*, *Wissen macht Ah*, *Kopfball*).

Kijk voor een programmaoverzicht op www.ard.de, www.zdf.de of www.wdr.de. Of kijk op de websites van andere Duitse, Oostenrijkse of Zwitserse zenders.

Lees eerst alle vragen. Je weet dan waar je tijdens het kijken op moet letten. Maak tijdens het kijken aantekeningen op een kladblaadje. De aantekeningen gebruik je bij het beantwoorden van de vragen.

Beantwoord de vragen in het Nederlands. Voorzie het document van je naam, je klas en de datum en sla het op in je portfolio.

- 1 **Bron:** Noteer de datum van uitzending, de titel van het programma, de duur van de uitzending en de zender.
- 2 **Presentator:** Noteer de naam van de presentator / presentatrice, waar hij / zij zich bevindt, wat hij / zij in de aankondiging vertelt, hoe hij / zij gekleed is en in welke ruimte het programma is opgenomen.
- 3 **Thema:** Omschrijf vier onderdelen van het programma: noem van elk onderdeel het thema en omschrijf in twee zinnen de kern.
- 4 **Personen:** Beschrijf twee personen die in het programma aan het woord komen. Wat is hun beroep? Wat is hun rol in het programma? Waarom zitten ze in de uitzending? Gebruik minimaal 30 woorden per persoon.
- 5 **Beoordeling:** Beoordeel het programma. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Licht steeds je mening toe.
 - Het programma is afwisselend.
 - Het programma is goed te verstaan.
 - Het programma is informatief.
 - Het programma is de moeite waard.
- 6 **Cijfer:** Geef het programma een cijfer tussen 1 en 10.
- 7 **Nieuwe informatie:** Noteer welke informatie nieuw voor je was.
- 8 **Samenvatting:** Schrijf een samenvatting van het programma. Doe dit voor de twee onderdelen van het programma die jij het interessantst vond: beschrijf per onderdeel eerst wat de aanleiding was voor het bespreken van het thema en beschrijf daarna de conclusies. Gebruik in totaal ongeveer 100 woorden. Geef in je samenvatting zo veel mogelijk andere informatie dan bij de vorige opgaven.
- 9 **Nieuwe woorden:** Noteer 10 woorden die je nu geleerd hebt. Zet ook de Nederlandse vertaling erbij.

→ Kijkformulier *Spielfilm / Soap*

Je kijkt naar een Duitse film of soap op tv of op internet (*Sendung verpasst*). Bekijk het tv-programma op *tvinfo.de*. Of kijk op de websites van ARD, ZDF, RTL, SAT1 enzovoort. Als je een film op een dvd bekijkt, kun je vaak de Duitse ondertiteling aanzetten (*für Hörgeschädigte*). Bij de uitzendingen van *Sendung verpasst* kun je ook vaak de ondertiteling inschakelen.

Lees eerst alle vragen. Je weet dan waar je tijdens het kijken op moet letten. Maak tijdens het kijken aantekeningen op een kladblaadje. De aantekeningen gebruik je bij het beantwoorden van de vragen.

Beantwoord de vragen in het Nederlands. Voorzie het document van je naam, je klas en de datum en sla het op in je portfolio.

- 1 Bron:** Noteer de datum van uitzending, de titel van de film of soap, de duur en de zender.
- 2 Genre:** Wat voor soort film of soap is het? (Thriller, detective, romantische film enzovoort.)
- 3 Keuze:** Leg uit waarom je deze film of soap gekozen hebt, wat je aansprak.
- 4 Samenvatting:** Schrijf een samenvatting van de inhoud van de film of soap. Gebruik ongeveer 70 woorden.
- 5 Hoofdpersonen:** Beschrijf twee hoofdpersonen van de film of soap. Gebruik per hoofdpersoon ongeveer 50 woorden.
- 6 Beoordeling:** Beoordeel de film of soap. Licht steeds je mening toe. Wat vond je van de film of soap? Lees de volgende zinnen en maak steeds een keuze.
 - De film of soap is saai / spannend.
 - De inhoud van de film of soap is gemakkelijk / moeilijk.
 - De film of soap is grappig / serieus.
 - De film of soap is voorspelbaar / blijft tot het einde spannend.
 - Het verhaal van de film of soap is ingewikkeld / gemakkelijk te begrijpen.
 - De film of soap is goed / moeilijk te volgen.Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Licht steeds je mening toe.
 - Ik keek de film of soap met Duitse ondertiteling.
 - De film of soap was de moeite waard.
 - Ik zou de film of soap ook aan klasgenoten aanbevelen.
- 6 Cijfer:** Geef de film of soap een cijfer tussen 1 en 10.
- 7 Recensie:** Schrijf een recensie van de film of soap. Beschrijf wat je goed en minder goed vond (ongeveer 100 woorden).
- 8 Nieuwe woorden:** Noteer 10 woorden die je nu geleerd hebt. Zet ook de Nederlandse vertaling erbij.

43 Verslagformulieren – extensief lezen

→ Leesformulier *Interview*

Je leest een interview.

- 1 **Algemeen:** Lees eerst alle vragen. Beantwoord de vragen in het Nederlands. Voorzie het document van je naam, je klas en de datum en sla het op in je portfolio.
- 2 **Bron:** Noteer de bron, de titel en de auteur van het interview.
- 3 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van het interview hebt besteed.
- 4 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
- 5 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp van het interview.
- 6 **Waarom dit interview?** Noteer waarom je dit interview gekozen hebt. Je mag meerdere van de volgende mogelijkheden gebruiken.
 - Ik wilde iets meer weten over...
 - Het onderwerp interesseert me, omdat...
 - De foto's en de koppen trokken mijn aandacht, omdat...
 - Het interview is me aangeraden door...
- 7 **Jouw mening:** Noteer wat je van het interview vindt. Lees de volgende stellingen. Met welke stellingen ben je het eens? Vul de lijst zo nodig aan.
 - Het interview is saai.
 - Het interview is grappig.
 - De inhoud van het interview is gemakkelijk.
 - De inhoud van het interview is moeilijk.
 - Het interview is interessant.
 - De opbouw van het interview is overzichtelijk.
 - De opbouw van het interview is ingewikkeld.
 - Het interview is verrassend.
- 8 **Cijfer:** Geef het interview een cijfer tussen 1 en 10.
- 9 **Wie wordt er geïnterviewd?** Noteer de naam/namen van de geïnterviewde(n). Noteer ook waarom ze worden geïnterviewd.
- 10 **Aanleiding:** Noteer de aanleiding voor het afnemen van het interview.
- 11 **Nieuwe informatie:** Noteer in het kort de nieuwe informatie die het interview je geeft. Noem minstens vier dingen.
- 12 **Mening:** Beschrijf in het kort de inhoud van het interview en het standpunt van de geïnterviewde. Gebruik minimaal 50 woorden.
- 13 **Titel:** Schrijf een nieuwe (Nederlandse) titel/kop voor het interview.
- 14 **Nieuwe woorden:** Noteer 10 woorden die je nu geleerd hebt. Zet ook de Nederlandse vertaling erbij.

→ Leesformulier *Lied*

Je leest een songtekst.

- 1 Algemeen:** Noteer de publicatiedatum, de bron, de titel en de auteur van de song.
- 2 Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van de tekst hebt besteed.
- 3 Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
- 4 Waarom deze song?** Noteer waarom je deze song gekozen hebt.
- 5 Onderwerp:** Noteer het onderwerp/thema van de song.
- 6 Jouw mening:** Noteer wat je van de tekst vindt. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Vul de lijst zo nodig aan.
 - De tekst is saai.
 - De tekst is grappig.
 - De inhoud van de tekst is gemakkelijk.
 - De inhoud van de tekst is moeilijk.
 - De tekst is interessant.
 - De opbouw van de tekst is overzichtelijk.
 - De opbouw van de tekst is ingewikkeld.
 - De tekst is verrassend.
- 7 Cijfer:** Geef de tekst een cijfer tussen 1 en 10.
- 8 Inhoud en titel:** Noteer wat de titel van de tekst met de inhoud te maken heeft.
- 9 Kenmerken:** Welke kenmerken van de tekst vallen je op? Denk aan rijm, strofe-indeling, regellengte, interpunctie, herhaling enzovoort.
- 10 Mooie regels:** Schrijf (in het Duits) de regel(s) op die je het mooist vindt. Leg uit waarom je deze regel(s) hebt gekozen.
- 11 Andere titel:** Bedenk een andere Nederlandse titel voor de song en noteer deze. Licht je titel toe in ongeveer 20 woorden.
- 12 Redenen:** Noteer twee redenen waarom een ander de tekst van de song wél of niet zou moeten lezen.
- 13 Samenvatting:** Noteer in ongeveer 30 woorden de inhoud van de song.
- 14 Videoclip:** Je maakt een draaiboek voor een videoclip van de song. Beschrijf je clip in minimaal 30 woorden.
- 15 Nieuwe woorden:** Noteer 10 woorden die je nu geleerd hebt. Zet ook de Nederlandse vertaling erbij.

→ Leesformulier *Zeitungsartikel*

Je leest een krantenartikel.

1 Algemeen: Noteer de publicatiedatum, de bron, het aantal pagina's, de titel en de auteur van het artikel.

2 Tijd: Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van het artikel hebt besteed.

3 Woordenboek: Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.

4 Onderwerp: Noteer het onderwerp van het artikel.

5 Waarom dit artikel? Noteer waarom je dit artikel gekozen hebt. Je mag meerdere van de volgende mogelijkheden gebruiken.

- Ik wilde iets meer weten over...
- Het onderwerp interesseert me, omdat...
- De foto's en de koppen trokken mijn aandacht, omdat...
- De lengte van het artikel was doorslaggevend, want...
- Het artikel is me aangeraden door...
- Ik koos dit artikel, omdat...

6 Aanleiding: Noteer of er een aanleiding is voor het verschijnen van het artikel.

7 Jouw mening: Noteer wat je van het artikel vindt. Gebruik minimaal twee van de volgende mogelijkheden.

- saai – interessant – grappig – verhelderend – ontspannend
- inhoud: gemakkelijk – moeilijk
- opbouw: overzichtelijk – ingewikkeld

8 Cijfer: Geef het artikel een cijfer tussen 1 en 10.

9 Antwoord: Zoekt de auteur in het artikel naar het antwoord op een vraag? Zo ja, noteer die vraag.

10 Waar antwoord? Noteer waar of bij wie de auteur naar een antwoord zoekt op de vraag bij 9.

11 Standpunt van de auteur: Noteer of de auteur een standpunt inneemt of niet. Zo ja, wat is zijn/haar mening en/of conclusie?

12 Opvallende onderwerpen: Omschrijf twee onderwerpen in het artikel die jou het meest opvielen of twee dingen die je nog niet wist.

13 Redenen: Geef twee redenen waarom een ander dit artikel wél of niet zou moeten lezen. Licht de redenen toe.

14 Samenvatting: Schrijf een samenvatting van het artikel. Gebruik ongeveer 100 woorden.

15 Titel: Schrijf een nieuwe (Nederlandse) titel/kop voor het krantenartikel.

16 Nieuwe woorden: Noteer 10 woorden die je nu geleerd hebt. Zet ook de Nederlandse vertaling erbij.

44 Persoonlijke woorden en zinnen

→ *Meine Wörterliste D-N*

Handwriting practice area consisting of 25 horizontal dotted lines.

SPICKZETTEL

45 Spickzettel Grammatik

der-groep: der, die, das, dies-, jed-, jen-, manch-, solch- welch-, all-

ein-groep: ein-, kein-, mein-, dein-, sein-, ihr-, unser-, eure / euer-, ihr-, Ihr-

naamval	na de werkwoorden / voorzetsels	het zinsdeel is...	persoonlijk voornaamwoord
1e	sein werden bleiben	HIJ onderwerp	ich du, er, sie, es wir ihr sie Sie
3e	danken, gefallen, gehören, glauben, gratulieren, helfen aus, bei, mit, nach, seit, von, zu,	AAN/VOOR HEM meewerkend voorwerp	mir dir ihm, ihr, ihm uns euch ihnen Ihnen
3e of 4e	an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen	‘er zijn’ (rust / toestand) → 3 ^e ‘er komen’ (beweging) → 4 ^e 7/2-regel	
4e	durch, für, gegen, ohne, um bitten, fragen, es gibt, kosten, interessieren	HEM lijdend voorwerp	mich dich ihn, sie, es uns euch sie Sie

a	b	c	d
männlich (♂)	weiblich (♀)	onzijdig (∅)	meervoud (∞)
der große Mann	die große Frau	das große Kind	die großen Kinder
ein großer Mann	eine große Frau	ein großes Kind	keine großen Kinder
dem großen Mann	der großen Frau	dem großen Kind	den großen Kindern
einem großen Mann	einer großen Frau	einem großen Kind	keinen großen Kindern
den großen Mann	die große Frau	das große Kind	die großen Kinder
einen großen Mann	eine große Frau	ein großes Kind	keine großen Kinder

Stappenplan bij het gebruik van de *Spickzettel Grammatik*

- Stap 1** Bepaal of het woord waarvan je de uitgang zoekt bij de *der*-groep of de *ein*-groep hoort.
- Stap 2** Bepaal of het zelfstandig naamwoord **mannelijk**, **vrouwelijk** of **onzijdig** is, of in het **meervoud** staat.
 ⚡ Je bepaalt of je in *kolom* a, b, c of d moet kijken.
- Stap 3** Bepaal de naamval van het zinsdeel waarbij het woord (waarvan je de uitgang zoekt), hoort.
 ⚡ Je bepaalt in welke *rij* van het schema je moet kijken (1e – 3e – 3e / 4e – 4e). Daarvoor kijk je:
- of er **voorzetsels** zijn, die de naamval bepalen
 - of er **werkwoorden** zijn, die de naamval bepalen.
- Is dat allebei niet het geval, dan:
- pas je de HIJ/HEM-proef toe of je ontleedt de zin.

<i>Dieser nette Mann ist mein Nachbar.</i>	<i>Er hat uns sein neues Fahrrad gezeigt.</i>
<p>Stap 1: Het woord voor het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de <i>der</i>-groep.</p> <p>▼</p> <p>Je kijkt in de bovenste rij van de cellen a t/m d.</p> <p>Stap 2: Het woord <i>Mann</i> is mannelijk.</p> <p>▼</p> <p>Je kijkt in <i>kolom a</i>.</p> <p>Stap 3: Het zinsdeel <i>Dieser nette Mann</i> is het onderwerp / kun je vervangen door HIJ. Het staat dus in de 1e naamval.</p> <p>▼</p> <p>Je vindt de juiste uitgang in de rij van de 1e naamval.</p>	<p>Stap 1: Het woord voor het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de <i>ein</i>-groep.</p> <p>▼</p> <p>Je kijkt in de onderste rij van de cellen a t/m d.</p> <p>Stap 2: Het woord <i>Fahrrad</i> is onzijdig.</p> <p>▼</p> <p>Je kijkt in <i>kolom c</i>.</p> <p>Stap 3: Het zinsdeel <i>sein neues Fahrrad</i> is het lijdend voorwerp / kun je vervangen door HEM. Het staat dus in de 4e naamval.</p> <p>▼</p> <p>Je vindt de juiste uitgang in de rij van de 4e naamval.</p>

46 Spickzettel Verben

Deze *Spickzettel* helpt je bij het vervoegen van **sterke** en **onregelmatige** werkwoorden. De hulpwerkwoorden *haben*, *sein* en *werden*, de modale hulpwerkwoorden en *wissen* vind je onder het kopje WERKWOORDEN. In dit overzicht vind je veel werkwoorden die niet allemaal behandeld zijn in de grammatica.

Leer met name de werkwoorden die in de grammatica van je hoofdstukken terugkomen. De vormen in de onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) hoef je niet te leren.

Je kijkt naar de **klinker** in de **stam** van het hele werkwoord. Bijvoorbeeld: **f**ahren – je kijkt bij **a**. Als je het werkwoord daar niet vindt, ga je naar de categorie ‘Overige’.

a				
werkwoord	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord	tegenwoordige tijd	vertaling
anf a ngen	er f i ng an	er hat angef a ngen	er f ä ngt an	beginnen
ein a den	er l u d ein	er hat eingel a den	er l ä dt ein	uitnodigen
f a hren	er f u hr	er ist gef a hren	er f ä hrt	rijden / varen
f a llen	er f i el	er ist gef a llen	er f ä llt	vallen
f a ngen	er f i ng	er hat gef a ngen	er f ä ngt	vangen
gr a ben	er gr u b	er hat gegr a ben	er gr ä bt	graven
h a lten	er h i elt	er hat geh a lten	er h ä lt	houden / stoppen
l a ssen	er l i eß	er hat gel a ssen	er l ä sst	laten
r a ten	er r i et	er hat ger a ten	er r ä t	raden
schl a fen	er schl i ef	er hat geschl a fen	er schl ä ft	slapen
schl a gen	er schl u g	er hat geschl a gen	er schl ä gt	slaan
tr a gen	er tr u g	er hat getr a gen	er tr ä gt	dragen
w a chsen	er w u chs	er ist gew a chsen	er w ä chst	groeien
w a schen	er w u sch	er hat gew a schen	er w ä scht	wassen

e				
werkwoord	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord	tegenwoordige tijd	vertaling
bew e rben (sich)	er bew a rb (sich)	er hat sich bew o rben	er bewirbt sich	solliciteren
br e chen	er br a ch	er hat geb o chen	er bricht	breken

brennen	es brannte	es hat gebrannt	es brennt	branden
denken	er dachte	er hat gedacht	er denkt	denken
empfehlen	er empfahl	er hat empfohlen	er empfiehlt	aanraden
essen	er aß	er hat gegessen	er isst	eten
geben	es gab	es hat gegeben	es gibt	geven
gehen	er ging	er ist gegangen	er geht	gaan
geschehen	es geschah	es ist geschieden	es geschieht	gebeuren
heben	er hob	er hat gehoben	er hebt	tillen
helpen	er half	er hat geholpen	er hilft	helpen
kennen	er kannte	er hat gekannt	er kennt	kennen
lesen	er las	er hat gelesen	er liest	lezen
nehmen	er nahm	er hat genomen	er nimmt	nemen
nennen	er nannte	er hat genaant	er nennt	noemen
rennen	er rannte	er ist gerannt	er rennt	rennen
sehen	er sah	er hat gesehen	er sieht	zien
senden	er sandte	er hat gesandt	er sendet	zenden
sprechen	er sprach	er hat gesproken	er spricht	spreken
stehen	er stand	er hat gestanden	er steht	staan
stehlen	er stahl	er hat gestohlen	er stiehlt	stelen
sterben	er starb	er ist gestorben	er stirbt	sterven
treffen	er traf	er hat getroffen	er trifft	ontmoeten
treten	er trat	er hat getreten	er tritt	trappen
vergeffen	er vergaß	er hat vergesfen	er vergisst	vergeten
werfen	er warf	er hat geworfen	er wirft	gooien

ei				
werkwoord	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord	tegenwoordige tijd	vertaling
beißen	er biss	er hat gebissen	er beißt	bijten
beweisen	er bewies	er hat bewiesen	er beweist	bewijzen
bleiben	er blieb	er ist geblieben	er bleibt	blijven

entsche iden	er entschied	er hat entsch ieden	er entscheidet	beslissen
hei ßen	er hie ß	er hat geh eißen	er heißt	heten
lei den	er litt	er hat gel itten	er le idet	lijden
lei hen	er lie h	er hat gel iehen	er leih t	lenen
rei ben	er rie b	er hat ger ieben	er reib t	wrijven
schnei den	er schn itt	er hat geschn itten	er schnei det	snijden
schrei ben	er schrie b	er hat geschrie ben	er schreib t	schrijven
schrei en	er schrie e	er hat geschrie en	er schreit	schreeuwen
schwei gen	er schwie g	er hat geschwie gen	er schweig t	zwijgen
sich stre iten	er str itt sich	er hat sich gestr itten	er stre itet sich	ruziemaken
stei gen	er stie g	er ist gestie gen	er steig t	stijgen
vergle ichen	er verglic h	er hat verglic hen	er vergle icht	vergelijken
verzei hen	er verzie h	er hat verzie hen	er verzeih t	vergeven

i				
werkwoord	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord	tegenwoordige tijd	vertaling
beg innen	er beg ann	er hat beg onnen	er begin nt	beginnen
b itten	er ba t	er hat geb eten	er bitt e t	vragen
br ingen	er bra chte	er hat gebra cht	er bring t	brenge
fin den	er fa nd	er hat gef unden	er find e t	vinden
geli ngen	es gel ang	er ist gel ungen	es gel ingt	lukken
gew innen	er gew ann	er hat gew onnen	er gew innt	winnen
schw immen	er schw amm	er ist geschw ommen	er schw immt	zwemmen
si ngen	er sa ng	er hat ges ungen	er sing t	zingen
si zen	er sa ß	er hat ges essen	er sitz t	zitten
spr ingen	er spr ang	er ist gespr ungen	er spring t	springen
tr inken	er tra nk	er hat getr unken	er trink t	drinken
verschw inden	er verschw and	er ist verschw unden	er verschw indet	verdwijnen
zw ingen	er zw ang	er hat gezw ungen	er zw ingt	dwingen

ie				
werkwoord	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord	tegenwoordige tijd	vertaling
biegen	er bog	er hat gebogen	er biegt	buigen
bieten	er bot	er hat geboten	er bietet	bieden
fliegen	er flog	er ist geflogen	er fliegt	vliegen
fliehen	er floh	er ist geflohen	er flieht	vluchten
fließen	er floss	er ist geflossen	er fließt	stromen
frieren	er/es fror	er/es hat gefroren	er/es friert	het koud hebben, vriezen
genießen	er genoss	er hat genossen	er genießt	genieten
gießen	er goss	er hat gegossen	er gießt	gieten
kriechen	er kroch	er ist gekrochen	er kriecht	kruipen
liegen	er lag	er hat gelegen	er liegt	liggen
riechen	er roch	er hat gerochen	er riecht	ruiken
schieben	er schob	er hat geschoben	er schiebt	schuiven
schießen	er schoss	er hat geschossen	er schießt	schieten
schließen	er schloss	er hat geschlossen	er schließt	sluiten
verlieren	er verlor	er hat verloren	er verliert	verliezen
wiegen	er wog	er hat gewogen	er wiegt	wegen
ziehen	er zog	er hat gezogen	er zieht	trekken

Overige				
werkwoord	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord	tegenwoordige tijd	vertaling
betrügen	er betrog	er hat betrogen	er betrügt	bedriegen
hängen	er hing	er hat gehangen	er hängt	hangen
kommen	er kam	er ist gekommen	er kommt	komen
laufen	er lief	er ist gelaufen	er läuft	lopen
lügen	er log	er hat gelogen	er lügt	liegen
rufen	er rief	er hat gerufen	er ruft	roepen
stoßen	er stieß	er hat gestoßen	er stößt	stoten
tun	er tat	er hat getan	er tut	doen

1e naamval	26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 41, 42, 44	<i>bitten</i>	28, 29, 30, 94, 99
3e naamval	12, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44	<i>bleiben</i>	27, 30, 94, 99
4e naamval	12, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44	briefconventies	73
7/2-regel	38, 94	curriculum vitae (cv)	70, 71
<i>aber</i>	58	<i>da</i>	57
<i>abnehmen</i>	19	<i>DACH-Länder</i>	82
<i>Absatz</i>	60	<i>dagdelen</i>	48
<i>all- (alle)</i>	32, 40	<i>dagen</i>	48
<i>allerdings</i>	57, 58	<i>dagegen</i>	58
<i>als</i>	59	<i>daher</i>	57
<i>als ob</i>	59	<i>danach</i>	59
<i>also</i>	58	<i>danken</i>	28, 30, 95
<i>am</i>	47, 48, 49	<i>dann</i>	58, 59
<i>an</i>	28, 37, 39, 40	<i>daraus geht hervor</i>	57
<i>andererseits</i>	58	<i>darum</i>	57
<i>anfangen</i>	19, 60, 97	<i>das</i>	31, 32, 72
<i>Anführungszeichen</i>	60	<i>das heißt</i>	57
<i>anschießen</i>	60	<i>dass</i>	72
<i>anstatt</i>	59	<i>datum</i>	46, 49
<i>arbeiten</i>	15, 20	<i>dauern</i>	14, 18
<i>atmen</i>	14, 18	<i>dein- (jouw)</i>	32, 35, 41
<i>auch</i>	59	<i>denn</i>	57
<i>auf</i>	28, 37, 38, 40, 94	<i>dennoch</i>	58
<i>aufhören</i>	19	<i>der-groep</i>	27, 28, 29, 31, 32, 33, 40
<i>aus</i>	28, 30, 36, 94	<i>deshalb</i>	57
<i>ausdrücken</i>	60	<i>deswegen</i>	57
<i>Aussage</i>	60	<i>deutlich machen</i>	60
<i>aussagen</i>	60	<i>dies- (deze)</i>	32, 40
<i>außer</i>	57	<i>doch</i>	58
<i>außerdem</i>	58, 59	<i>dürfen</i>	7, 23
basisregel zwakke werkwoorden	14, 15, 18, 20	<i>durch</i>	28, 29, 30, 36, 40, 94
<i>Bedeutung</i>	60	<i>du of Sie?</i>	52, 72
<i>Bedingung</i>	60	<i>ebenfalls</i>	59
<i>beginnen</i>	18, 19, 99	<i>ebenso ... wie</i>	59
<i>Behauptung</i>	60	<i>ein- (een)</i>	31, 32, 41
<i>beschreiben</i>	60	<i>einerseits</i>	58
<i>bei</i>	28, 30, 36, 39, 40, 94	<i>ein-groep</i>	27, 28, 29, 31, 32, 41
<i>beispielsweise</i>	59	<i>enthalten</i>	61
<i>bevor</i>	59	<i>entweder ... oder</i>	58
<i>beziehen auf (sich)</i>	60	<i>er komen</i>	38
bezittelijk voornaamwoord	35, 72	<i>ersetzen</i>	61
bij	39	<i>erstens</i>	58
bijvoeglijk naamwoord	40, 41, 63, 72	<i>er zijn</i>	38
		<i>es gibt</i>	28, 29, 30, 94
		<i>es ist klar</i>	57
		<i>essen</i>	17, 18, 99
		<i>esttenten-regel</i>	14, 15

<i>euer-</i> (jullie)	32, 35, 41	<i>keuzevoorzetsels</i>	28, 37
examenidoom	60, 61, 62	kijk- en luisterstrategieën	64, 65
<i>fahren</i>	13, 16, 18, 97	kijkformulier <i>Magazin</i>	84
<i>fallen</i>	16, 97	kijkformulier <i>Nachrichtensendung</i>	83
<i>falls</i>	60	kijkformulier <i>Spielfilm / Soap</i>	85
<i>fragen</i>	28, 29, 30, 33, 94	kloktijden	47
<i>für</i>	28, 30, 36, 40, 94	<i>kommen</i>	21, 25, 100
<i>geben</i>	17, 18, 25, 98	<i>können</i>	7, 8, 21, 23
gebiedende wijs	24, 25	<i>kosten</i>	28, 29, 30, 94
<i>geeignet sein</i>	61	<i>lachen</i>	16
<i>gefallen</i>	19, 28, 30, 94, 97	<i>lassen</i>	14, 16, 97
<i>gegen</i>	28, 30, 36, 94	<i>laufen</i>	14, 16, 18, 19, 100
<i>Gegensatz</i>	61	leesformulier <i>Interview</i>	86
<i>gehen</i>	17, 18, 98	leesformulier <i>Lied</i>	87
<i>gehören</i>	28, 30, 94	leesformulier <i>Zeitungsartikel</i>	88
<i>genau(so) ... wie</i>	59	leesstrategieën	53, 54, 55, 56
geslacht	43, 44	<i>legen, sich</i>	12
<i>glauben</i>	28, 30, 94	<i>lesen</i>	17, 18, 24, 98
<i>gratulieren</i>	28, 30, 94	lijdend voorwerp (HEM)	26, 27, 28, 30, 94
<i>Grund</i>	57, 61	<i>Lösung</i>	61
<i>haben</i>	4, 19, 21, 22, 25	<i>Lücke</i>	61
<i>heiraten</i>	19	maanden	48
<i>halten</i>	16, 97	<i>manch-</i> (sommige)	32, 40
<i>sich handeln um</i>	61	meewerkend voorwerp (AAN / VOOR HEM)	26, 27, 28, 30, 94
<i>helfen</i>	14, 17, 28, 30, 94, 98	<i>mein-</i> (mijn)	32, 35, 41
<i>hervorgehen aus</i>	61	<i>meinen</i>	32, 61
<i>hinter</i>	28, 37, 94	<i>mir / mich – dir / dich</i>	12, 34, 94
hoofdletters	44, 72	<i>mit</i>	28, 30, 36, 94
hoofdtelwoorden	45	<i>möchten</i>	8, 23
<i>ihr-</i> (haar)	32, 35, 41	modale werkwoorden	7, 8, 9, 10, 11, 23
<i>ihr-</i> (hun)	32, 35, 41	<i>mögen</i>	8, 23
<i>Ihr-</i> (uw)	32, 35, 41	<i>müssen</i>	9, 23
<i>im</i>	47, 48, 49	naar	39
<i>in</i>	28, 37, 39, 40	<i>nach</i>	28, 30, 36, 39, 59, 61, 94
<i>Inhalt</i>	61	<i>Nachteil</i>	57
<i>in der Tat</i>	58	<i>nämlich</i>	57
<i>in die Lücke</i>	61	<i>natürlich</i>	58
<i>interessieren</i>	28, 29, 30, 94	<i>neben</i>	28, 37, 94
<i>je ... desto</i>	58	<i>nehmen</i>	17, 18
<i>jed-</i> (ieder)	32, 40	<i>nicht nur ... sondern auch</i>	59
<i>jedenfalls</i>	57	niet-scheidbare werkwoorden	13, 18, 98
<i>jedoch</i>	58	<i>nur</i>	57
<i>jen-</i> (die)	32, 40	<i>ob</i>	58
<i>kaum</i>	57	<i>obwohl</i>	58
<i>kein-</i> (geen)	32, 41	<i>oder</i>	58
<i>Kern</i>	61	<i>öffnen</i>	18
<i>Kern treffen (den)</i>	61		

<i>ohne</i>	28, 30, 36, 94	<i>sprechen</i>	14, 17, 98
onderwerp (HIJ)	26, 27, 30, 54, 72, 94	<i>spreekstrategieën</i>	77
onregelmatige werkwoorden	4, 5, 6, 97	<i>spricht aus</i>	62
ontleden door vragen te stellen	26, 27, 72	<i>springen</i>	19, 99
ontleden met de HIJ / HEM-regel	26, 27, 72	stam op -d / -t	14, 15, 18, 20, 25
overtreffende trap	50, 51, 52	stam op s-klank	14, 15
onvoltooid tegenwoordige tijd	14, 15	<i>Standpunkt vertreten</i>	62
onvoltooid verleden tijd	20	<i>statt</i>	59
<i>passen zu</i>	61	<i>stattdessen</i>	59
persoonlijk voornaamwoord	34, 72, 94	<i>stehen</i>	17, 18, 21, 98
persoonlijke brief / e-mail (informeel)	66, 67, 68	<i>stehlen</i>	17, 98
persoonsvorm	72	<i>stellen, sich</i>	12
rangtelwoorden	46	stellende trap	50, 51, 52
<i>raten</i>	16, 97	sterke en zwakke werkwoorden	14, 18, 20, 21
<i>rechnen</i>	14, 18	sterke werkwoorden met -a	16, 25
<i>im Recht sein</i>	61	sterke werkwoorden met -e	16, 17, 25
<i>Redemittel schreiben</i>	73, 74, 75, 76	<i>tatsächlich</i>	58
<i>Redemittel sprechen</i>	78, 79	telwoorden	45
<i>regnen</i>	14, 18	tijdsbepalingen	49
<i>reisen</i>	14, 15, 19, 20	<i>tragen</i>	16, 25, 97
samengestelde zelfstandige naamwoorden	44	trappen van vergelijking	50, 51, 52
<i>Satz</i>	62	<i>treffen</i>	17, 98
scheidbare werkwoorden	13, 25	<i>trotz</i>	59
<i>schlafen</i>	16, 18, 97	<i>trotzdem</i>	59
<i>schlagen</i>	16, 97	<i>über</i>	28, 37, 38, 94
<i>schließen aus</i>	62	<i>übereinstimmen mit</i>	62
<i>Schlussfolgerung</i>	62	<i>Überschrift</i>	62
<i>Schreibtool</i>	72	<i>übrigens</i>	59
<i>sehen</i>	16, 17, 18, 98	<i>uitspraak</i>	80, 81
<i>sein</i>	4, 5, 19, 21, 22, 25, 27, 30	<i>um</i>	28, 30, 36, 40, 47, 49, 94
<i>sein- (zijn)</i>	32, 35, 41	<i>Umlaut</i>	72
<i>seit</i>	28, 30, 36, 94	<i>und</i>	58
seizoenen	48	<i>und zwar</i>	57
<i>setzen, sich</i>	12	<i>unser- (ons / onze)</i>	32, 35, 41
signaalwoorden	57, 58, 59, 60	<i>unter</i>	28, 37, 94
<i>sogar</i>	57	<i>vergessen</i>	17, 19, 98
<i>solch- (zulke)</i>	32, 40	vergroterende trap	50, 51, 52
<i>sollen</i>	7, 10, 23	<i>verhalten zu (sich)</i>	62
<i>sondern</i>	58	<i>Verhältnis zwischen A und B</i>	62
<i>sowohl ... als auch</i>	58	<i>verlieren</i>	18, 19, 100
<i>später</i>	59	verslagformulieren extensief kijken /	
<i>spelling</i>	72	luisteren	83, 84, 85
<i>Spickzettel Grammatik</i>	94, 95, 96	verslagformulieren extensief lezen	86, 87, 88
<i>Spickzettel Verben</i>	97, 98, 99, 100	voegwoord	72
<i>spielen</i>	15	voltooid deelwoord	18
		voltooid tegenwoordige tijd	19
		<i>von</i>	28, 30, 36, 40, 94

<i>von ... bis</i>	47, 49	werkwoorden op –ieren	18
voor	40	<i>wie</i>	44
voorvoegsel	13	<i>wissen</i>	7, 11, 23
voorzetsel	36, 40, 72	<i>wo</i>	44
<i>vor</i>	28, 37, 40, 94	<i>woher</i>	44
<i>vor allem</i>	57	<i>wohin</i>	44
<i>Voraussetzung</i>	62	<i>wohnen</i>	14
<i>vorhergehend</i>	62	<i>wollen</i>	7, 11, 23
vraagwoorden	44	woordenboekgebruik D-N	63
<i>während</i>	59	woordvolgorde	49, 50, 72
<i>wandern</i>	18	zakelijke brief / e-mail (formeel)	68
<i>wann</i>	44	<i>zeigen</i>	62
<i>warten</i>	14, 24	<i>Zeile</i>	62
<i>warum</i>	44	zelfstandig naamwoord	43, 63
<i>was</i>	44	zinsontleding	26
<i>waschen</i>	16, 18, 97	zou-vorm	21, 22, 23
<i>waschen, sich</i>	12	<i>zu</i>	28, 30, 36, 39, 40
<i>weder ... noch</i>	58	<i>zudem</i>	59
wederkerende werkwoorden	12	<i>zuerst</i>	59
<i>wegen</i>	57	<i>zum Ausdruck bringen</i>	60
<i>weil</i>	57	<i>zum Beispiel</i>	59
<i>welch- (welke)</i>	32, 40, 44	<i>zum Schluss</i>	59
<i>wenn</i>	60	<i>zunehmen</i>	19
<i>wer</i>	44	<i>zutreffen auf</i>	62
<i>werden</i>	6, 21, 23, 27, 30, 94	<i>zwar</i>	57
<i>werfen</i>	17, 99	<i>zwischen</i>	28, 37
werkwoorden met voorvoegsel	13		

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning most of the page width.

Ontwerp omslag:

Buro de Kuijper visuele communicatie, 's-Hertogenbosch
Studio Struis, Berkel-Enschot

Ontwerp binnenwerk:

SKON creative communications, Eindhoven
Uitgeverij Malmberg, 's-Hertogenbosch

Opmaak:

PPMP Prepress, Wolvega

Cartografie:

Sittrop Grafisch Realisatie Bureau, Nijmegen

Het is de uitgever, ondanks vele inspanningen, niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Denkt men rechthebbende te zijn, dan kan men zich wenden tot de uitgever.

MALMBERG

593558

ISBN 978 94 020 6444 5

Release 2020, eerste oplage

© Malmberg 's-Hertogenbosch

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Je mag dit boek houden.
Handig als naslagwerk.

Je mag in dit boek schrijven
en aantekeningen maken.

Je hebt ook toegang tot
de online leeromgeving.

AUTEURS

Anke Poschmann (eindredactie)

Paul van der Bie

Elisabeth Lehrner – te Lindert

Marit Molenaar

ISBN 978 94 020 6444 5

9 789402 064445

593558